

Universitat Rovira i Virgili

Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia

Tarragona

LA INFLUÈNCIA DE LA MÚSICA EN EL DESENVOLUPAMENT EMOCIONAL DELS INFANTS EN L'ETAPA D'EDUCACIÓ INFANTIL

TREBALL FI DE GRAU

Maria Cáceres Torroja

Tutora de la facultat: Alícia Garcia López

Tarragona, 31 de maig del 2023

Ensenyament de mestre d'Educació Infantil

AGRAÏMENTS

M'agradaria agrair a la tutora de la universitat per brindar la seva guia i seguiment durant el procés d'elaboració del Treball de Fi de Grau. Tanmateix, vull destacar el suport i el recolzament que m'han ofert la família, la parella i els meus amics i amigues. Seguidament, donar les gràcies a l'escola, a la tutora de pràctiques, als infants i a les dues persones entrevistades, així com a les dues professores de la universitat que han validat les entrevistes per la seva participació i la seva dedicació que han fet possible la investigació.

Gràcies a tots i a totes per acompanyar-me i creure en mi.

RESUM

L'educació emocional és cada vegada més important en la societat actual, de manera que l'educació infantil és una etapa clau per a treballar en el desenvolupament emocional dels nens i nenes. En conseqüència, aquest Treball Final de Grau pretén abordar l'educació emocional en l'etapa d'educació infantil a través de la música, buscant potenciar el desenvolupament integral dels infants, treballant la identificació, la regulació i la gestió de les seves emocions de manera efectiva. La recerca se centra en les emocions primàries, com l'alegria, la tristesa, la ràbia i la por, i en com la música pot influir en el desenvolupament emocional dels individus de zero a sis anys, pel fet que es considera que la música és una eina que apareix en nombroses ocasions i moments a l'aula d'educació infantil. Així mateix, en el treball es presenta una proposta metodològica que, mitjançant activitats lúdiques i creatives, pretén fer ús de la música a l'aula per a la identificació de les quatre emocions bàsiques, introduint als infants d'aquesta etapa en el procés de l'educació emocional.

Paraules clau: educació infantil, emocions, educació emocional, música.

RESUMEN

La educación emocional es cada vez más importante en la sociedad actual, por lo que la educación infantil es una etapa clave para trabajar en el desarrollo emocional de los niños y niñas. En consecuencia, este Trabajo Final de Grado pretende abordar la educación emocional en la etapa de educación infantil a través de la música, buscando potenciar el desarrollo integral de los niños, trabajando la identificación, la regulación y la gestión de sus emociones de manera efectiva. La investigación se centra en las emociones primarias, como la alegría, la tristeza, la rabia y el miedo, y en cómo la música puede influir en el desarrollo emocional de los individuos de cero a seis años, debido a que se considera que la música es una herramienta que aparece en numerosas ocasiones y momentos en el aula de educación infantil. Asimismo, en el trabajo se presenta una propuesta metodológica que, mediante actividades lúdicas y creativas, pretende hacer uso de la música en el aula para la identificación de las cuatro emociones básicas, introduciendo a los niños de esta etapa en el proceso de la educación emocional.

Palabras clave: educación infantil, emociones, educación emocional, música.

ABSTRACT

Emotional education is becoming increasingly important in today's society, and early childhood education is a key stage for working on the emotional development of children. Therefore, this Final Degree Project aims to address emotional education in early childhood education through music, seeking to enhance the overall development of children by effectively working on the identification, regulation, and management of their emotions. The research focuses on primary emotions, such as joy, sadness, anger, and fear, and how music can influence the emotional development of individuals from zero to six years of age. Music is considered an effective tool that appears in numerous occasions and moments in the early childhood education classroom. In this project, a methodological proposal is presented that, through playful and creative activities, aims to use music in the classroom to identify the four basic emotions, introducing children in this stage to the process of emotional education.

Key words: early childhood education, emotions, emotional education, music.

ÍNDEX

1.	INTRODUCCIÓ	6
1.1	OBJECTIUS	8
2.	MARC TEÒRIC	9
2.1	LES EMOCIONS	9
2.1.2	CLASSIFICACIÓ DE LES EMOCIONS	11
2.2	EL DESENVOLUPAMENT EMOCIONAL DELS INFANTS	14
2.3	EDUCACIÓ EMOCIONAL A LES ESCOLES	18
2.3.1	LES INTEL·LIGÈNCIES MÚLTIPLES I LA INTEL·LIGÈNCIA EMOCIONAL	22
2.4	LA MÚSICA I LES EMOCIONS	23
3.	MARC METODOLÒGIC	28
3.1	INTRODUCCIÓ.....	28
3.2	OBJECTIUS	28
3.3	PREGUNTES D'INVESTIGACIÓ.....	29
3.4	DISSENY DE LA RECERCA	29
3.4.1	CONTEXTUALITZACIÓ I MOSTRA DE L'ESTUDI.....	30
3.4.2	TEMPORALITZACIÓ.....	30
3.4.3	DISSENY DE LA UNITAT DIDÀCTICA.....	31
3.4.3.1	OBJECTIUS	32
3.4.3.2	COMPETÈNCIES I SABERS	33
3.4.3.3	ACTIVITATS.....	35
3.4.3.4	ATENCIÓ A LA DIVERSITAT.....	40
3.4.3.5	AVALUACIÓ	41
3.5	ALTRES INSTRUMENTS DE RECOLLIDA DE DADES.....	44
3.6	ANÀLISI DELS RESULTATS.....	45
3.7	CONCLUSIONS	51
4.	LLISTAT DE REFERÈNCIES	55
5.	BIBLIOGRAFIA	57
6.	ANNEXOS	61
6.1	MATERIAL DE LES ACTIVITATS.....	61
6.2	FOTOGRAFIES DE LES ACTIVITATS	62
6.3	AVALUACIÓ DE LA UNITAT DIDÀCTICA	65
6.4	TRANSCRIPCIÓ DE LES ENTREVISTES	69

1. INTRODUCCIÓ

En la música tots els sentiments tornen al seu estat pur i el món no és sinó música feta realitat.

Arthur Schopenhauer (1788-1860).

El present treball pretén endinsar-se en l'experimentació d'emocions a través d'un dels llenguatges universals, la música. De manera que vol considerar la influència d'aquesta en el desenvolupament emocional dels infants en l'etapa d'educació infantil, d'entre els zero anys i els sis anys, centrant-se en la identificació d'emocions primàries: l'alegria, la tristesa, la ràbia i la por.

Al llarg de la història, les emocions sempre han estat objecte d'estudi, sent una temàtica recurrent en pensadors i pensadores des de l'antiga Grècia fins a l'actualitat. Per mitjà de les investigacions realitzades al llarg dels segles, s'ha pogut conèixer de manera més profunda les sensacions i reaccions que produeix el nostre cos i el cervell davant de diverses situacions externes o internes; identificant cada símptoma i classificant cada reacció.

A causa de les necessitats detectades en la societat actual, dins de l'àmbit educatiu, s'ha considerat rellevant treballar les emocions i la intel·ligència emocional amb els infants des d'una perspectiva transversal, incloses en el dia a dia a l'aula, fet que "l'educació emocional és un procés educatiu continu i permanent que té com a finalitat capacitar per la vida i augmentar el benestar emocional" (Bisquerra, 2018). És per aquest motiu que el Decret 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil, 2023 que ha dissenyat el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, posa de manifest la necessitat de treballar l'educació emocional en totes les etapes educatives, anivellant la seva rellevància amb els sabers de les àrees cognitives.

En l'etapa d'educació infantil, l'objectiu principal és el desenvolupament integral de tots els infants, així doncs, l'escola ha de donar estratègies perquè desenvolupin la consciència emocional, sàpiguen identificar les emocions d'un mateix i dels altres i aprenguin a regular-les i gestionar-les, ja que són aspectes essencials perquè en un futur es puguin resoldre situacions de manera satisfactòria i sana.

Des de l'antiga Grècia, s'ha relacionat la música amb les emocions. Plató ja deia que la música era l'esport de l'ànima, Aristòtil associava les notes musicals amb estats d'ànim, entre altres. Actualment, s'han desenvolupat diverses teories que sustenten aquest vincle, comprovant les reaccions físiques i químiques que es produeixen en el nostre cos i cervell en el moment d'escoltar música, tenint en compte diverses variables.

Podem considerar que la música es troba present en totes les etapes de la vida, des d'abans del naixement, en el ventre de la mare, fins a la mort. Centrant-nos en l'etapa d'educació infantil, la música és un gran acompanyament per als infants i apareix nombroses vegades durant el dia a l'aula: en les rutines, els hàbits, en el desenvolupament d'activitats relacionades amb les àrees curriculars, entre altres. Però, com es pot utilitzar aquesta eina perquè sigui beneficiosa per al desenvolupament emocional de tots els infants de l'aula?

En l'estructura del treball es pot observar una clara divisió dos blocs de coneixements: el marc teòric i el marc metodològic. En el primer apartat es troba una revisió dels estudis relacionats amb les emocions amb més transcendència. S'observa com ha evolucionat el concepte d'emoció al llarg de la història i com s'han anat establint classificacions de les emocions segons l'origen, rellevància, entre altres, ja que en l'Antiga Grècia es considerava que sols existien dues emocions principals i actualment existeix un gran ventall d'aquestes.

Pel fet que la proposta està dirigida a infants d'educació infantil, s'ha considerat rellevant emmarcar el desenvolupament emocional dels infants d'aquesta etapa, és a dir, des del naixement fins als sis anys. Tot seguit, es fa referència a les intel·ligències múltiples de Howard Gardner i com ha contribuït aquesta teoria en l'origen del concepte d'intel·ligència emocional, considerat com un eix vertebrador de l'educació dins de les escoles de Catalunya, regides pel Currículum de cada etapa, publicat per la Generalitat de Catalunya. Per tancar el marc teòric, es fa una al·lusió sobre la música dins del marc de les emocions, detallant quins aspectes contribueixen en sentir o no emoció en escoltar música.

El segon bloc, tal com s'ha mencionat, és el marc metodològic, en el qual es duu a terme una investigació activa a través de la realització d'entrevistes a professionals de l'educació i de la música i del disseny d'una unitat didàctica que pretén treballar la música i les emocions amb els/les alumnes de l'etapa d'educació infantil a través de l'expressió plàstica, juntament amb la seva implementació dins del context escolar. En l'anàlisi de resultats apareix un resum dels

aspectes més significatius que han sorgit en cadascuna de les activitats amb la finalitat d'oferir una reflexió profunda a través de les experiències a l'aula i l'avaluació realitzada d'aquestes, incloent-hi la visió de dues professionals de dins de l'àmbit educatiu i musical.

Finalment, les conclusions exposen un recull de tots els aspectes fonamentals tractats en el treball, juntament amb reflexions al voltant del tema escollit. En aquestes es valora si les preguntes d'investigació han estat resoltes, així com si els objectius plantejats s'han assolit.

1.1 OBJECTIUS

Per a desenvolupar el treball el qual relaciona el desenvolupament emocional i la música, s'han establert diversos objectius. L'objectiu general en el qual es basarà tota la recerca és:

Conèixer com influeix la música en el desenvolupament emocional dels infants en l'etapa dels 0 als 6 anys.

A partir d'aquest objectiu, s'han elaborat diversos objectius específics, mitjançant els quals s'articularà tota la investigació:

- Identificar el procés de desenvolupament emocional dels infants d'entre 0 i 6 anys.
- Analitzar l'educació emocional de l'etapa d'educació infantil.
- Descobrir com la música pot esdevenir una eina didàctica per la identificació i gestió de les emocions.
- Dissenyar una proposta d'intervenció que introdueixi els infants en la identificació de les emocions i la gestió emocional a través de la música.

2. MARC TEÒRIC

2.1 LES EMOCIONS

La paraula emoció prové del llatí *emotio*, *-onis*, tot i que aquest terme no s'utilitzava en el llatí clàssic. Es relaciona amb la paraula *emovere*, que significa: posar en moviment. D'aquesta manera, tal com suggereix el significat de la paraula en llatí, l'emoció es contempla com un moviment o una reacció d'agitació causat per una pertorbació de l'equilibri d'una persona (Štrbáková, 2019).

Al llarg de la història, l'estudi de les emocions ha estat una temàtica recurrent pels pensadors i pensadores. En un inici, es va començar a discutir sobre les emocions des de la branca de la filosofia i, gràcies als avenços tecnològics i a l'evolució de la humanitat, aquesta recerca ha arribat a altres branques de la ciència com la psicologia, la sociologia, la biologia, entre altres, oferint una visió des de diverses perspectives. No sempre s'ha parlat del terme emoció, aquest concepte ha rebut diverses denominacions al llarg del temps, com per exemple *passió*.

La primera teoria de l'emoció va sorgir a la Gràcia Clàssica de la mà de Plató en la seva obra anomenada *Filebo*, on va manifestar a través d'un diàleg les idees de dolor i plaer amb la metàfora de l'auriga i dos cavalls: un amb el component afectiu, considerat com a bo, i l'altre amb el component apetitiu, considerat com dolent (Casado i Colomo, 2006).

Aristòtil també va elaborar una teoria sobre les emocions en la seva obra titulada *Retòrica*. En ella descriu l'emoció com “la reacció immediata de l'ésser viu a una situació que li és favorable o desfavorable, resumida en la tonalitat sentimental de plaent o dolorosa” (Aristòtil citat per Casado i Colomo, 2006). Per aquest autor, les dues dimensions formen una totalitat i estan vistes des del conjunt i “entén que les emocions comporten elements racionals com les creences i les expectatives, raó per la qual és considerat com un precursor de les teories cognitives de l'emoció” (Fernández-Abascal et al., 2010).

Casado i Colomo (2006) citen en el seu article les idees que Descartes va publicar en l'obra *Les passions de l'ànima (1649)*, en la qual defensava que “les emocions són afeccions, és a dir, modificacions passives causades en l'ànima pel moviment dels esperits vitals o forces mecàniques del cos”. Descartes promovia que la funció de les emocions era incitar l'ànima i contribuir en les accions del cos, per això va definir dues emocions fonamentals: l'alegria i la

tristesa, posicionant-se en un plantejament dualista, que a partir d'aquests sorgeixen sis emocions bàsiques: la sorpresa, l'amor, l'odi, el desig, l'alegria i la tristesa (Casado i Colomo, 2006).

David Hume, citat per Fernández- Abascal, et al. (2010), posava de manifest que “l'emoció és entesa com un tipus de sensació caracteritzada per l'agitació física (impressió) causada per l'agitació dels esperits. Aquestes impressions poden ser plàcides o agitades, com la ira”. L'obra de Hume, pretén demostrar com les impressions poden derivar-se tant del dolor com del plaer, i poden ser causades per esdeveniments presents i directes o de manera “indirecta”. D'aquesta manera, Hume afegeix, al costat de la dimensió fisiològica (agitació física) de l'emoció, una dimensió cognitiva (Fernández- Abascal, et al., 2010).

Darwin en la seva obra *L'expressió de les emocions en l'home i els animals* (Darwin, 1872), va concloure que l'emoció és una manifestació de la ment, ja que tant els animals com l'home expressen les emocions amb una naturalesa semblant. A més, al llarg de l'obra, ofereix tres principis que són considerats vigents: hàbits útils associats (funció adaptativa de les emocions), antítesis (categories expressives oposades) i l'acció directa del sistema nerviós (coordinació de diversos canvis fisiològics) (Fernández-Abascal i Chóliz, 2009 citat per Fernández- Abascal, 2010).

Thomas Brown, al voltant de l'any 1820, va agrupar en una mateixa paraula (emoció) tots els conceptes que s'havien desenvolupat fins al moment (passions, apetits, sentiments, *pathos*, *thymos*...). De manera que va sorgir una categoria psicològica nova en la història del pensament, ja que es va deixar de parlar de passions per introduir l'emoció de manera definitiva. (Bisquerra, 2018).

Goleman (1995) aporta una altra definició de les emocions actualitzada: “l'emoció es refereix a un sentiment i pensament que, juntament amb els estats biològics, els estats psicològics i el tipus de tendències a l'acció que el caracteritzen. Existeixen centenars d'emocions i moltíssimes més variacions, mutacions i matisos diferents entre totes elles”.

Bisquerra (2009) declara que l'emoció com diverses reaccions a les informacions que percebem en relació amb l'entorn. Aquesta es manifesta en diverses intensitats i afectarà el benestar de l'individu en maneres diferents, tenint en compte les experiències prèvies,

creences, experiències emocionals, caràcter... De manera que, els estats emocionals poden arribar a encaminar el comportament i la personalitat d'un individu.

Com s'ha pogut observar en la recopilació de definicions, el concepte de l'emoció ha anat evolucionant al llarg dels segles i resulta indiscutible la relació que es troba entre les emocions i els canvis físics o corporals. W. James proposa que la percepció d'un estímul o situació biològica desencadena respostes o canvis corporals, siguin motors o físics, genera l'expressió de les emocions.

“El sentiment emocional era una conseqüència més que un antecedent dels canvis fisiològics perifèrics ocasionats per alguns estímuls, la qual cosa li va portar a afirmar també que les úniques emocions que considera són aquelles que tenen una expressió corporal diferent” (citada per Fernández- Abascal, et al., 2010).

Carl Lange (1922) va afegir a aquesta proposta que les emocions eren fruit de la percepció d'un mateix dels canvis fisiològics, donant lloc a la coneguda teoria de James- Lange (Fernández- Abascal, et al., 2010). Per tant, les emocions són una o diverses reaccions conjuntes causades per la reacció biològica del cervell a les informacions que percebem de l'entorn i que generen algun canvi corporal.

Finalment, podem concloure, gràcies a la recopilació de diverses definicions que s'han elaborat al llarg de la història, que existeixen nombroses teories i perspectives relacionades amb les emocions, fins al punt de poder afirmar que “des dels inicis, la psicologia ha estat interessada per l'estudi de les emocions” (Fernández- Abascal, et al., 2010).

2.1.2 CLASSIFICACIÓ DE LES EMOCIONS

Són nombrosos els autors i estudis que busquen establir una classificació de les emocions, segons diversos aspectes neuronals, físics, descriptius... L'origen de les emocions, al llarg de la història, s'ha agrupat en dos grans grups: el plaer i el dolor (Aristòtil citat per Casado i Colomo, 2006). Stemberg (2001) citat per del Barrio (2002) defensa la idea que “només hi ha dues emocions bàsiques, l'amor i l'odi i que totes les altres són combinacions d'ambdues”.

El present treball se centra en la classificació segons la seva rellevància, descrivint les emocions primàries i les emocions secundàries. Les emocions primàries “són aquelles que tenim des que naixem i tenen com a objectiu preservar l'espècie (Palou, 2004). El nombre d'emocions bàsiques o primàries varia segons l'autor i l'estudi, generalment, es diu que n'existeixen entre 2 i 8. Sílvia Palou Vicens (2004) exposa que hi ha cinc emocions bàsiques, entre elles distingim l'amor, la por, la ràbia, la tristesa i l'alegria, juntament amb la sorpresa, tot i que en el treball no s'incidirà en ella de manera directa, però si indirectament.

Les emocions secundàries sorgeixen gràcies a la combinació de les emocions bàsiques, de manera que s'aconsegueixen explicar totes les altres (Plutchik, 1970 citat per del Barrio, 2002). L'expressió i interpretació d'aquestes varia segons el nivell cultural i social, ja que s'originen mitjançant les interaccions amb altres persones (Palou, 2004).

María Victoria del Barrio (2002) classifica les emocions primàries i secundàries en positives i negatives, tenint en compte les accions, reaccions i conseqüències que poden generar.

En l'elaboració de la proposta didàctica, definida en el marc metodològic, es tenen en compte les quatre emocions (por, ràbia, tristesa i alegria o amor) que Maria Victoria del Barrio (2002) defineix com les emocions més rellevants per als infants. A continuació, es definiran i s'especificaran les seves característiques bàsiques.

Emocions bàsiques o primàries	Emocions secundàries
<p><i>Negatives</i></p> <p>Ràbia, por i tristesa.</p>	<p><i>Negatives</i></p> <p>Vergonya, odi, gelosia, enveja, disgust, menyspreu, preocupació, desesperació, culpabilitat, avorriment i desconfiança.</p>
<p><i>Positives</i></p> <p>Alegria, interès i sorpresa.</p>	<p><i>Positives</i></p> <p>Plaer, curiositat, desig, adoració, orgull i èxtasi.</p>

Taula 1. Tipus d'emocions (del Barrio, 2002)

Sílvia Palou (2004) emmarca la **tristesa** com una contrarietat que impossibilita la realització dels desitjos. Aquesta emoció es comença a reconèixer entre el segon i el tercer mes de vida, pel fet que en els primers mesos el que s'identifica és angoixa o disgust (del Barrio, 2002). Leventhal i Tomarken (1986) citats per del Barrio (2002) consideren que la tristesa està

l·ligada amb la construcció de l'autoconcepte, ja que aquesta emoció se centra en el mateix individu i no en els altres.

Maria Victoria del Barrio (2002) defineix que la **por** és “una emoció que es dona davant d'estímuls considerats com amenaçadors pel subjecte”, sent així una conducta adaptativa pels éssers humans. L'autora menciona que hi ha estímuls que provoquen aquesta emoció de manera innata, és a dir, des del naixement: soroll violent, la falta de suspensió i els estímuls inesperats (Jersild i Holmes, 1935, citat per del Barrio, 2002), la resta de pors apareixen, posteriorment, fruit del condicionament. Durant el desenvolupament infantil apareixen diverses pors que van evolucionant i canviant a mesura que augmenta el nivell de coneixements i experiències i s'endinsen en el món social i de la imaginació: por a la foscor, al soroll, a la separació, als animals, a les criatures fantàstiques, al fracàs escolar, ser diferent, entra altres (Jersild, 1935 citat per del Barrio, 2002).

Dollard (1939) citat per del Barrio (2002) manifesta que la **ira** sorgeix de la frustració fruit de l'obstaculització per aconseguir aspectes considerats com essencials per a la supervivència humana. Sílvia Palou (2004) defineix la ràbia com la resposta d'irritació produïda per alguna circumstància que criem que ha vulnerabilitzat els nostres drets bàsics. Segons l'autora, la susceptibilitat de la ràbia en els infants augmenta a mesura que van creixent; al voltant dels 18 mesos els atacs d'ira comencen a expressar-se amb major freqüència fins als 3 o 4 anys que en tenir més habilitat motriu i cognitiva poden gestionar millor la frustració, tot i que els efectes posteriors solen perdurar en el temps.

L'**alegria** es produeix com una reacció de l'organisme davant una situació interna o externa que provoca i comporta un benestar físic i emocional (Palou, 2004). Del Barrio (2002) defineix l'alegria com una emoció positiva bàsica que dona un clima de seguretat i confiança als infants provocant, majoritàriament, una conducta constructiva i exploratòria. De manera primària, l'alegria s'expressa a través del somriure que apareix espontàniament en els primers dies de vida dels nadons i que està relacionada amb el benestar. Al voltant dels sis mesos, els infants ja somriuen per estímuls externs i de l'entorn social. Es diu que moltes de les emocions bàsiques positives sorgeixen de l'alegria.

2.2 EL DESENVOLUPAMENT EMOCIONAL DELS INFANTS

El Center of the Social Emotional Foundations for Early Learning (CSEFEL) defineix el desenvolupament social i emocional com:

“la capacitat de desenvolupament de l'infant des del naixement fins als cinc anys per establir relacions properes i segures entre adults i companys; experimentar, regular i expressar emocions de maneres socialment i culturalment apropiades; explorar l'entorn i aprendre, tot en el context de la família, la comunitat i la cultura” (Yates et al., 2008 citat per Halle & Darling-Churchill, 2016).

“El desenvolupament emocional té com a objectiu formar l'autoconcepte de l'infant sent capaç de percebre's com una sola persona, reconèixer emocions, sentiments i experiències. Un desenvolupament emocional equilibrat de l'infant l'ajuda a identificar ràpidament els sentiments i les emocions, expressar-los i afrontar-los adequadament en determinades situacions” (Petrovan, 2018).

Ramona Stefana Petrovan (2018), manifesta la idea que el desenvolupament de les capacitats emocionals: percebre, expressar, comprendre i respondre a les diverses emocions, assegurarà una bona adaptació a la vida i l'èxit escolar i social. Per tant, l'entorn on els nens i nenes aprenen ha de facilitar l'equilibri i la gestió emocional dels infants, tenint en compte que “la manera en què els adults pensen i expressen els seus sentiments i la manera com reaccionen influeixen en el comportament dels nens i nenes i en configuren les seves actituds”. L'habilitat infantil per regular apropiadament les emocions i interactuar positivament amb altres, forma part del desenvolupament social i emocional. Així doncs, l'experimentació emocional és clau per adaptar-se, créixer i desenvolupar-se, ja que permet reconèixer canvis en la mateixa persona i en l'entorn i reaccionar en situacions que poden interferir en el benestar (Olhaberry i Sieverson, 2022).

A continuació s'exposarà el desenvolupament emocional que els infants segueixen des del naixement fins als cinc o sis anys, donat que és l'edat de finalització de l'etapa d'Educació Infantil.

Els **nadons**, en néixer, compten amb una capacitat de regulació emocional que està associada a mecanismes fisiològics automàtics que activen els cuidadors principals (Izard et al., 2011). Així doncs, donen respostes a expressions facials, vocals i físiques que els proporcionen externament i que calmen les necessitats fisiològiques.

De manera gradual, es van desenvolupant diversos mecanismes per a l'autoregulació donant lloc, cap als tres mesos, a conductes d'autoconsol com desviació de la mirada, plors, reflex de succió... (Olhaberry i Sieverson, 2022). Weisfeld (1997) citat per del Barrio (2002), menciona en el seu estudi que al voltant dels tres mesos es dona un punt d'inflexió en el desenvolupament emocional, ja que els infants experimenten una major expressió de les emocions; apareixen emocions tals com por, ira, tristesa, sorpresa i plaer.

Al voltant dels set mesos, els infants poden començar a anticipar diverses situacions i preparar-se pel que pot succeir a través d'accions externes que ajuden a la regulació (rutines de son, d'alimentació, joc...), reduint la frustració o angoixa (Olhaberry i Sieverson, 2022). A més, en aquesta edat, ja són capaços de reaccionar davant de les expressions facials d'altres persones (Izard et al., 2011).

Al llarg del **primer any de vida**, els nadons prenen consciència de la separació corporal dels cuidadors, és a dir, aprenen que ja no estan dins de la mare. Gràcies a aquest aprenentatge poden ser consolats i calmats pels cuidadors principals i participar en diverses interaccions socials com per exemple respondre al somriure de l'adult o expressar emocions bàsiques com tristesa, el plaer o felicitat i la por (Halle & Darling-Churchill, 2016).

Els nens i nenes aconsegueixen un major nivell de comunicació, mitjançant gests i la introducció del llenguatge, fet que els permet millorar els recursos expressius i comunicatius. A aquest fet, se li afegeix el desenvolupament motor que en aquesta etapa apareix el desplaçament (gateig i primers passos), afavorint la reducció de l'estrès i la frustració, ja que l'expressió de les necessitats és més clara i poden començar a satisfer certes necessitats ells mateixos.

L'adult, en aquesta etapa, figura com un referent de seguretat la qual mostrarà amb una disponibilitat física i emocional cap a l'infant, tot oferint pautes per a la gestió emocional i la satisfacció de les necessitats (Olhaberry i Sieverson, 2022).

Entre el **primer i el segon any**, els infants van solidificant les habilitats per a reconèixer i interactuar amb les persones; augmenta l'expressió verbal i no verbal de les emocions, inclús comencen a reconèixer els estats emocionals dels individus del seu voltant permetent-los actuar, generalment, de manera més assertiva en el procés d'interacció social, com el joc (Halle & Darling-Churchill, 2016).

Durant els **dos anys** comença l'etapa de l'egocentrisme, de manera que l'infant busca satisfer les seves necessitats, cercant en tot moment el plaer i evitant tot allò que no causi aquesta sensació. El joc serà el principal motor d'aprenentatge i d'expressió, de manera que l'ajudarà a integrar totes les experiències que va vivint i facilitant la regulació emocional, ja que aquest potencia les funcions cognitives i fomenta l'empatia (Olhaberry i Sieverson, 2022). Les bases del desenvolupament emocional expressiu es conclouen al voltant dels dos i tres anys (del Barrio, 2002).

Entre els **tres i quatre anys**, l'egocentrisme va disminuint i va donant lloc a la identificació de les emocions dels altres de manera més completa que anteriorment, ja que s'inicia un període en el qual estableixen relacions i connexions personals amb individus fora de la família, és a dir, comencen a formar amistats. Aquest fet els permet iniciar-se en les normes socials com no interrompre, compartir, resoldre conflictes amb els companys o companyes...

D'altra banda, en l'edat preescolar, els nens i nenes són cada vegada més capaços d'identificar els sentiments propis (Halle i Darling-Churchill, 2016), aspecte que els ajuda en la comunicació emocional i social, ja que els infants compten amb unes capacitats lingüístiques que conformen "eines de comunicació per a etiquetar emocions, fent-les no només estats de sentiment, sinó sentiments i pensaments que ajuden a l'individu a comprendre i utilitzar aquests estats emocionals" (Barrett, Lindquist i Gendron, 2007; Cole, Dennis, Smith-Simon, i Cohen, 2009; Izard, 1992 citat per Izard et al., 2011).

Entre els **quatre i cinc anys** es desenvolupa la "teoria de la ment". Aquesta permet imaginar la perspectiva mental d'una altra persona, identificar les conseqüències d'una acció o comportament i compensar aspectes del temperament. Segons la Guia de desenvolupament per a les famílies i el personal docent (Generalitat de Catalunya, 2012), durant els **cinc i sis anys** apareix la gestió de noves emocions: la por, la ira o la frustració i apareix el sentiment

de vergonya i orgull. D'altra banda, se segueix millorant la identificació i l'expressió de les emocions, tan verbalment o no verbalment.

En les primeres etapes, l'expressió de les emocions està vinculada a la via gestual i vocal, a mesura que l'infant va creixent anirà adequant l'expressió de les emocions, segons la situació i l'entorn social (del Barrio, 2002). En el desenvolupament emocional dels infants, els cuidadors principals tenen una gran importància, ja que generaran un impacte en aquest.

“Mitjançant el consol i la cura oportuns, els cuidadors exerceixen una influència en les experiències i expressions emocionals, la qual cosa els permet crear expectatives positives que el seu cuidador els ajudarà a regular les seves emocions. A través de la relació, es desenvolupa un vincle d'inclinació, que ajuda a determinar les estratègies de regulació emocional que l'infant aprendrà i utilitzarà. [...] Per tant, la importància d'un vincle afectiu segur amb un cuidador és evident per a una regulació emocional reeixida en el desenvolupament primerenc, perquè els cuidadors són la font principal per a la regulació de les emocions dels bebès” (Izard et al., 2011).

Edat	Experiència i reconeixement
0 -12 mesos	Experiència de les emocions bàsiques. Reconeixement de l'expressió de les emocions bàsiques dels cuidadors principals.
1 – 2 anys	Experiència de les emocions secundàries.
2 – 3 anys	Etiquetatge verbal de les emocions.
2 – 4 anys	Reconeixement de l'estat emocional propi.
4 – 5 anys	Reconeixement dels incitadors de les emocions propis.
6 – 7 anys	Reconeixement per discriminació de les emocions pròpies i dels altres. Coneixement de les emocions pròpies, pràcticament, establert.

Taula 2. Resum de l'evolució emocional infantil (del Barrio, 2002)

2.3 EDUCACIÓ EMOCIONAL A LES ESCOLES

L'educació emocional és un procés educatiu, continu i permanent, que pretén potenciar el desenvolupament de les competències emocionals com a element essencial del desenvolupament humà, amb la finalitat de capacitar als individus per a la vida i amb la finalitat d'augmentar el benestar personal i social (Bisquerra, 2018). L'objectiu principal és el desenvolupament de les habilitats i competències emocionals, considerades com a bàsiques per a la vida de les persones i que contribueixen al benestar personal i social.

L'educació emocional recull les aportacions d'altres moviments i ciències integrant-les en un mateix concepte, com els moviments de la renovació pedagògica, proposant una educació per la vida, enfocant-se en la dimensió afectiva dels alumnes, moviments d'innovació educativa com l'educació psicològica, l'educació moral, l'educació per la salut... juntament, amb totes les teories relacionades amb la ment: les intel·ligències múltiples i la intel·ligència emocional, la neurociència la psicoteràpia... (Bisquerra, 2006). En definitiva, el concepte d'educació emocional, sorgeix de les necessitats que es van anar detectant al llarg del temps en la societat. Per tant, la podem considerar una innovació educativa que perdura fins al moment i que va renovant-se, a causa de la gran influència que s'ha vist que té en el desenvolupament global dels infants.

Els continguts principals que es treballen en l'educació emocional de manera globalitzada són (López, 2005):

- La **consciència emocional** al voltant de l'estat emocional d'un mateix i poder expressar el que sentim de manera verbal i/o no verbal i reconèixer les emocions dels altres.
- La **regulació emocional** implica ser capaç de regular i controlar els impulsos i les emocions agradables i desagradables.
- L'**autoestima** comporta l'avaluació de nosaltres mateixos, tenint en compte l'autoconcepte.
- Les **habilitats socioemocionals** impliquen el reconeixement de sentiments i emocions dels altres, tot mantenint unes bones relacions interpersonals mitjançant estratègies de comunicació i socials.

- Les **habilitats de vida** consten en experimentar benestar en les coses que es realitzen diàriament a l'escola, en el temps lliure, amb els amics, en la família i en les activitats socials.

La selecció d'aquests continguts s'ha d'ajustar al nivell educatiu de tots els infants, han d'afavorir els processos de reflexió de les emocions d'un/a mateix/a i de les dels altres i han d'enfocar-se per al desenvolupament de les competències emocionals de l'alumnat (Bisquerra, 2006).

Les aplicacions de l'educació emocional són múltiples. Aquestes poden anar des de la comunicació efectiva i afectiva, la resolució de conflictes i la presa de decisions, la prevenció de conductes de risc, l'autoestima i imatge corporal... En altres paraules, es pot aplicar en tots aquells àmbits que tinguin a veure amb el benestar personal, físic, mental i social. L'escola és un dels mitjans més importants a través del qual el nen aprèn i es veu influenciat per conformar la seva personalitat. Per tant, a l'escola s'ha de plantejar ensenyar als alumnes a ser emocionalment més intel·ligents, dotant-los d'estratègies i habilitats emocionals bàsiques que els protegeixin dels factors de risc o, almenys, que minimitzin els seus efectes negatius (de Andrés, 2005).

Tal com es menciona, cal “educar emocionalment significa validar les emocions, empatitzar amb els altres, ajudar a identificar i a nomenar les emocions que s'estan sentint, posar límits, ensenyar formes acceptables d'expressió i de relació amb els altres, voler-se i acceptar-se a un mateix, respectar als altres i proposar estratègies per a resoldre problemes” (López, 2005).

Es considera primordial treballar tenint en compte aquesta perspectiva en tot el procés educatiu dels alumnes, sobretot en l'etapa de l'educació infantil, pel fet que els infants estan desenvolupant les seves habilitats afectives personals i socials i estan conformant la seva personalitat.

El Decret 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil, en aquesta nova versió ha dotat a l'escola com un agent principal per al desenvolupament emocional dels infants. Concretament, en l'etapa d'educació infantil, ha marcat l'educació emocional com un aspecte rellevant a treballar amb els infants. A continuació, es mencionaran aquells aspectes, referents a l'educació i el desenvolupament emocional, que es consideren

rellevants. En els principis pedagògics de l'etapa es destaca un, ja que incideix directament en el desenvolupament emocional dels nens i nenes de l'etapa d'entre 0 i 6 anys:

“L'atenció progressiva al desenvolupament afectiu, a la vivència emocional, al moviment i els hàbits de control corporal, a les manifestacions de la comunicació i del llenguatge, i a les pautes elementals de convivència i relació social, així com al descobriment de l'entorn” (Decret 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil, 2023).

Tanmateix, es dedica un objectiu general de l'etapa: “Assolir progressivament seguretat afectiva i benestar emocional, i anar-se formant una autoimatge positiva i una imatge positiva dels altres” (Decret 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil, 2023).

“L'etapa d'educació infantil suposa l'inici del procés de desenvolupament de les competències clau, que seran les eines per continuar aprenent al llarg de la vida i que apareixen recollides a la Recomanació del Consell de la Unió Europea de 22 de maig de 2018” (Decret 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil, 2023). D'aquesta manera, dins del recull de les set competències que s'emmarquen, es destacarà la “Competència personal, social i d'aprendre a aprendre”. Aquesta pretén acostar als infants a la identificació, el reconeixement i l'expressió de les emocions i sentiments propis i dels altres, tot desenvolupant valors com la comprensió i l'empatia, tenint en compte que els éssers humans som socials.

El nou currículum concreta quatre eixos de desenvolupament i aprenentatge, interrelacionats entre ells, per mitjà dels quals s'articulen els continguts a treballar. Relacionat amb aquesta idea, es considera rellevant posar èmfasi en “l'eix 1: Un infant que creix amb autonomia i confiança”. Aquest menciona que els infants en els primers anys de vida “aniran reconeixent el seu cos globalment i parcialment, les seves possibilitats perceptives i d'acció, expressió i moviment, així com les seves limitacions, seran capaços d'identificar les sensacions i emocions que experimenten, gaudiran i aprofitaran les possibilitats expressives del cos per manifestar-les” (Decret 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil, 2023).

Dins d'aquest eix, es detallen quatre competències que els infants hauran d'assolir en l'etapa. La "Competència específica 2. Viure les emocions, expressant i reconeixent sentiments i necessitats, per anar creixent en benestar emocional i seguretat afectiva" pretén treballar l'expressió i el reconeixement de les emocions dins de contextos adequats i segurs acompanyat per persones adultes.

En la següent taula es recullen els continguts, que es treballen en aquesta competència, relacionats amb l'educació emocional.

Primer cicle d'Educació Infantil	Segon cicle d'Educació Infantil
<ul style="list-style-type: none"> - Vivència i expressió d'emocions, sentiments i sensacions. - Disposició per establir relacions afectives positives amb els altres infants i amb les persones adultes amb qui comparteix situacions i activitats quotidianament. - Vivència i expressió de les pròpies necessitats, preferències i interessos. - Col·laboració i ajuda mútua en diferents contextos i moments de la vida quotidiana. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vivència i expressió d'emocions, sentiments i sensacions. - Col·laboració i ajuda mútua en diferents contextos i moments de la vida quotidiana. - Sentiment de pertinença al grup en projectes compartits. - Desenvolupament d'estratègies de seguretat afectiva i emocional. - Expressió i desenvolupament de relacions afectives i comunicatives, sabent demanar i acceptar ajuda quan es necessiti.

Taula 3. Continguts de la competència 2, de l'eix 1, relacionats amb l'educació emocional (Decret 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil, 2023).

En resum, l'educació emocional és un tipus d'educació que va emergir a causa de les necessitats que es van detectar en els alumnes a les escoles i en la societat, en general. L'escola té un paper rellevant, ja que es considera un agent essencial en el procés educatiu dels infants. És per aquest motiu que, en la nova versió del currículum s'ha considerat afegir importància en aquest àmbit per tal que els nens i nenes desenvolupin unes competències i habilitats emocionals, que els aportin un benestar físic i mental en un futur.

2.3.1 LES INTEL·LIGÈNCIES MÚLTIPLES I LA INTEL·LIGÈNCIA EMOCIONAL

Howard Gardner va elaborar, durant l'any 1983, la Teoria de les intel·ligències múltiples; vista com un model de comprensió de la ment humana. Gardner (2012) va definir el concepte intel·ligència com “una habilitat per resoldre problemes o per elaborar productes que són d'importància en un context cultural o en una comunitat determinada”. En altres paraules, entén la intel·ligència com una xarxa de capacitats interrelacionades.

En la Teoria de les intel·ligències múltiples es defineixen vuit intel·ligències: intel·ligència corporal-cinestèsica, intel·ligència visual-espacial, intel·ligència musical, intel·ligència matemàtica, intel·ligència naturalista, intel·ligència lingüística, intel·ligència interpersonal i intel·ligència intrapersonal. Tots els individus presenten les intel·ligències mencionades, tot i que desenvolupades en major o menor mesura.

És important destacar la intel·ligència interpersonal i intrapersonal, perquè ambdues tenen una relació directa amb l'aspecte emocional de l'individu. La intel·ligència interpersonal és “la capacitat per entendre a les altres persones” (Gardner, 2012), conèixer les seves emocions i sentiments i mantenir les relacions entre persones i grups (Macías, 2002). Altrament, la intel·ligència intrapersonal és “l'habilitat que té una persona per conèixer el seu món interior, les emocions i sentiments” (Macías, 2002).

A partir d'aquestes dues intel·ligències, van sorgir estudis que les interrelacionaven, propiciant la seva derivació fins arribar al concepte d'intel·ligència emocional. El terme intel·ligència emocional va ser introduir per John Mayer i Peter Salovey al voltant de l'any 1990, a causa de la necessitat de donar importància a les emocions, relacionant-les en l'àmbit personal i social.

Salovey i Mayer (1997), citats per Bisquerra (2018), van considerar que “la intel·ligència emocional implica la capacitat de percebre, valorar i expressar les emocions amb exactitud; la capacitat d'accedir i generar sentiments que facilitin el pensament; la capacitat de comprendre les emocions i el coneixement emocional, i la capacitat de regular les emocions promovent el creixement emocional i intel·lectual”.

En definitiva, engloben la intel·ligència emocional com un conjunt de competències que tenen a veure amb reconèixer les emocions pròpies i les dels altres (de Andrés Viloría, 2005).

Daniel Goleman, pocs anys després, va ser el responsable de difondre les idees d'aquests dos autors mitjançant el llibre *Emotional Intelligence* (1995). Aquest llibre defineix el concepte d'intel·ligència emocional i emmarca els cinc components o processos principals: la conscienciació, l'autoregulació, l'orientació motivacional, l'empatia i la socialització.

Carmen de Andrés Viloría (2005) manifesta que Daniel Goleman en el seu llibre *Emotional Intelligence* (1995) descriu a les persones amb un alt coeficient d'intel·ligència emocional com un individu amable, agradable, afectuós... amb característiques personals com la perseverança i la persistència.

Components del concepte d'intel·ligència emocional	
Conscienciació	Coneixement de les pròpies emocions, reconèixer els sentiments en el mateix moment que apareixen.
Autoregulació	Capacitat per controlar les emocions de manera adequada, tenint en compte les conseqüències, a través de la consciència d'un mateix.
Orientació motivacional	Capacitat per motivar-se per aconseguir els objectius i fites.
Empatia	Capacitat per reconèixer les emocions dels altres i entendre com se senten.
Socialització	Habilitat per crear i mantenir relacions socials i resoldre conflictes, percebent els estats d'ànim dels altres.

Taula 4. Components del concepte intel·ligència emocional (Andrés Viloría, 2005).

2.4 LA MÚSICA I LES EMOCIONS

“La música és l'art de combinar sons ajustats a la mesura del temps, sota una coordinació de notes harmòniques, que d'acord amb la seva composició, la melodia, l'harmonia i el ritme, tenen la finalitat d'agradar a l'oïda de qui l'escolta, sense perdre la seva característica d'influenciar en els sentiments dels oients” (Brennan, 1988 citat per Mosquera, 2013).

La música no només pot ser produïda a través dels diversos instruments musicals que existeixen al voltant del món, sinó que també es pot ser generada per la veu, mitjançant les cordes vocals; de manera que es poden utilitzar ambdues maneres per estimular auditivament als infants.

L'educació musical en les edats primerenques ha experimentat una major rellevància, ja que els infants tenen la plasticitat cerebral en ple desenvolupament i, en conseqüència, més facilitat per aprendre, de la mateixa manera que és el període on es desenvolupa l'habilitat per explorar sons.

Les metodologies significatives per aplicar la música en les aules són diverses. El mètode Suzuki “basa la seva filosofia en la creença que tots els infants tenen talent per fer allò que es proposen” (Ferrerós, 2008). Consisteix a escoltar música i experimentar amb els instruments per arribar a tocar, tenint en compte la postura corporal, les tècniques de cada instrument, col·locació de les mans... a través de classes individuals i grupals i el suport intensiu dels pares.

El mètode Dalcroze proposa unes classes molt estructurades: inici amb l'escolta activa d'una cançó mentre es mouen al ritme per interioritzar-la, seguidament es treballen exercicis d'improvisació. Dalcroze dona una gran importància al moviment corporal, permetent que “l'alumne experimenti la música física, mental i espiritualment” (Ferrerós, 2008).

Un altre autor que dona una gran importància al moviment corporal és Carl Orff, que amb el seu mètode actiu i motivador acosta als infants a tocar instruments (triangle, claus, capsa xinesa...), a cantar i a treballar aspectes musicals com ritme, melodia, harmonia...

La metodologia que va proposar Kodály dona molta importància a la veu, ja que a través de cançons s'ensenyen tots els continguts musicals.

Finalment, destacar el mètode Willems està basat en el fet que la música és un llenguatge que s'aprèn seguint el mateix procés que l'aprenentatge de la llengua materna. Acosta als infants a la música amb activitats d'audició, ritme, cançons i el moviment.

A través de la música, es pot aprofundir en diversos àmbits del desenvolupament integral dels infants. Pascual (2006) defineix els cinc àmbits en els quals la música té un significat rellevant:

- **Desenvolupament lingüístic.** L'estimulació musical afavoreix la interconnexió neuronal, ajudant al desenvolupament d'habilitats lingüístiques orals.
- **Desenvolupament psicomotor.** La música afavoreix el moviment del cos, l'orientació i les nocions espaciotemporals i corporals.
- **Desenvolupament cognitiu.** La música ajuda a estimular diverses zones cerebrals i contribueix en la interiorització de símbols relacionats amb la música i amb altres àmbits com les matemàtiques.
- **Desenvolupament emocional i afectiu.** La música afavoreix l'expressió i la identificació d'emocions gràcies a la seva expressivitat.
- **Desenvolupament social.** La música contribueix en establir connexions socials i vincles amb les persones.

En la història de la música, des de l'antiga Grècia s'ha relacionat la música amb les emocions. Plató exposava que la música i la gimnàstica eren les activitats idònies per instruir el cos, Aristòtil defensava la teoria de l'*ethos*, la qual associava cada nota de l'escala musical amb els estats anímics. Tot i això, l'època, per excel·lència, que va convertir la música com a eina per a expressar els sentiments i sensacions va ser el Romanticisme (Oriola i Gustems, 2016).

Tizón (2017), menciona que al voltant del segle XX, autors com Downey i Gilman van començar a relacionar la música i les emocions des del camp de la psicologia i pedagogia i no des del camp de la filosofia com s'havia fet fins al moment. Els seus estudis, dins de la temàtica de les emocions musicals, van ser pioners, ja que analitzaven les imatges mentals que els subjectes reproduïen en escoltar una música determinada.

Al llarg de la història i, sobretot, en les últimes dècades els estudis han demostrat la relació íntima que existeix entre la música i l'experimentació d'emocions, ja que, tal com diu Jauset (2008) citat per Mosquera (2013) "la música involucra molts elements en la vida de les persones com el cos, la ment, les emocions i inclús les relacions socials, ja que poden crear sensacions d'unitat".

Oriola i Gustems (2016) van definir les principals teories relacionades amb la influència de la música en l'expressió d'emocions, explicant com els elements musicals produeix canvis fisiològics en el nostre cos, originant emocions diverses.

- La **teoria cognitiva**, elaborada per Kivy, defensa que la música no produeix emocions en els oients, simplement amb la seva forma i característiques ajuden a reconèixer emocions en la pròpia producció.
- La **teoria de la semàntica** entén la música com un llenguatge format per signes que transmeten missatges directament relacionats amb les emocions, relacionant el llenguatge musical i el verbal.
- La **teoria de l'expectació** conclou que l'emoció musical és provocada per un fet inesperat, sorprenent o inhibint de la música, generant unes expectatives. Si aquestes són completes les emocions seran positives com el plaer, alegria, gust si no, seran negatives.
- La **teoria emotivista** afirma que la música té el poder d'expressar, produir i induir emocions als oients. Alguns autors defensen que la resposta emocional de la música és una conseqüència de l'empatia en què l'oient sent una emoció i l'associa en la música.

Juslin et al., (2010) citats per Oriola i Gustems (2016) van detallar els processos mitjançant els quals la música evoca emocions a través de set mecanismes, que poden activar-se de manera separada o simultània.

- **Reflexos del tronc cerebral:** responen als senyals acústics (dissonàncies, canvis d'intensitat...).
- **Condicionament avaluatiu:** procés pel qual s'associa una emoció provocada per una obra musical amb una altra d'un altre àmbit.
- **Contagi emocional:** la música provoca emocions mitjançant l'expressivitat de la música (ritme, tonalitat...).
- **Imatges visuals:** la música transmet emocions, ja que quan s'escolten evoquen a què es pensi en una imatge determinada, com per exemple els paisatges.
- **Memòria episòdica:** serveix per recordar experiències passades a les quals s'atribueixen emocions.

- **Expectatives musicals:** si es compleixen les expectatives dels oients, la música s'associarà a unes determinades emocions.
- **Arrossegament rítmic:** es produeix quan una emoció és causada per la interacció entre el ritme de la peça musical i el ritme intern de l'oient.

Juslin i Laukka (2004) citats per Oriola i Gustems (2016) van emmarcar els paràmetres musicals i les seves repercussions emocionals que generen en els individus:

- La velocitat i la intensitat del temps és proporcional a l'augment de l'activació cortical dels òrgans a nivell física i psicològic. El temps ràpid s'associa amb emocions com la felicitat, la ràbia, l'excitació i el lent amb emocions com la tristesa, la tranquil·litat... De la mateixa manera, les intensitats fortes es relacionen amb l'alegria i la tensió, en canvi, les més fluixes amb la tendresa, tristesa...
- La tonalitat de les obres musicals també influeix en el tipus d'emocions que evocuen. Les peces amb tonalitat major suggeriran emocions com el plaer, el goig, la pau... contràriament a la ràbia, malestar, tristesa que suggereixen les tonalitats menors.
- Els intervals melòdics també influeixen en les emocions. Els únisons, octaves, quartes... transmeten plaer.
- L'harmonia consonant de les peces musicals es relacionen amb la serenitat i alegria, a diferència de les harmonies dissonants que transmeten agitació, tensió i, inclús, por.

Finalment, es mencionarà que les reaccions tenen una explicació neurològica. La música estimula diversos centres cerebrals relacionats amb les emocions com: amígdala, hipotàlem, hipocamp, el tàlem... Aquestes estructures són les encarregades d'expressar i processar emocions com la tristesa, l'alegria, la sorpresa, la ira... (Mosquera, 2013). El missatge afectiu produït per la música es localitza a la zona del diencèfal; en altres paraules, la melodia afecta la vida emocional i és en aquesta part del cervell que es processen les notes, adquirint un significat que desperta emocions i sentiments, diferents en cada persona, segons les experiències prèvies (Lacárcel, 2003). Quan les persones reaccionen davant la música experimenten diferents sensacions en el cos: fisiològiques i psicològiques: quan se sent una música considerada agradable, s'activen substàncies químiques del Sistema Nerviós Central, estimulants la producció de neurotransmissors com la dopamina, endorfines i oxitocines, fomentant que s'experimenti emocions relacionades amb l'alegria (Mosquera, 2013).

3. MARC METODOLÒGIC

3.1 INTRODUCCIÓ

Fins ara, s'ha recopilat la informació teòrica al voltant de les emocions, de la música i de la relació entre ambdues, extreta de referents relacionats amb la psicologia i pedagogia que il·lustren la temàtica escollida amb els diversos estudis realitzats.

A continuació, es desenvoluparà el marc metodològic per tal de complementar la recerca teòrica amb aspectes pràctics. Primerament, s'exposaran els objectius de la investigació, els supòsits o preguntes de partida i el disseny de la recerca. En aquest, s'explicarà la contextualització i la mostra de l'estudi, la temporalització, el disseny de la unitat didàctica i el recull d'entrevistes realitzades. Finalment, un cop implementada la seqüència d'activitats i realitzades les entrevistes, es durà a terme una anàlisi dels resultats per concloure la cerca pràctica.

3.2 OBJECTIUS

L'**objectiu general** del treball, tal com s'ha mencionat en l'inici, és conèixer com influeix la música en el desenvolupament emocional dels infants en l'etapa dels 0 als 6 anys.

Pel que fa als objectius específics, els dos primers fan referència al marc teòric:

- Identificar el procés de desenvolupament emocional dels infants d'entre 0 i 6 anys
- Analitzar l'educació emocional de l'etapa d'educació infantil.

Per aquest motiu, el disseny de la recerca metodològica s'ha basat en els **objectius específics tres i quatre**, que són els següents:

- Descobrir com la **música** pot esdevenir una **eina didàctica** per la identificació i gestió de les emocions.
- **Dissenyar una proposta d'intervenció** que introdueixi els infants en la identificació de les emocions i la gestió emocional a través de la música.

3.3 PREGUNTES D'INVESTIGACIÓ

La recerca està fonamentada per tres preguntes d'investigació, que seran el motor de la recerca. A través del marc teòric, el marc metodològic, la implementació d'una unitat didàctica a una escola i la realització d'entrevistes, es recollirà la informació per donar resposta a aquestes qüestions:

Número	Idea general	Pregunta d'investigació
1	Desenvolupament emocional	Com es desenvolupa la identificació i la gestió de les emocions en els infants des del naixement fins als 5 anys?
2	Influència de la música	La música pot influir en la identificació i la gestió d'emocions en moment concrets?
3	Unitat didàctica	Com es pot utilitzar la música com una eina didàctica per a l'educació emocional a les escoles?

Taula 5. Preguntes d'investigació

3.4 DISSENY DE LA RECERCA

La recerca se situa en el paradigma d'investigació sociocrític, ja que l'objectiu d'aquesta és comprendre com dues variables (la música i el desenvolupament emocional) es relacionen dins d'un context escolar i pretén transformar o canviar la realitat dels infants de l'aula, mitjançant l'aplicació d'una unitat didàctica.

La metodologia de treball utilitzada és qualitativa, centrant-se en els aspectes d'investigació activa com la participació i la col·laboració dels infants en aplicar les activitats i en avaluar-les i de professionals com mestres i músics en enregistrar els seus coneixements mitjançant un recull de preguntes en una entrevista.

En resum, per al desenvolupament del marc metodològic s'han escollit dues vies per recollir informació; una d'elles és a través de la implementació d'una unitat didàctica, per tal de poder estar en contacte amb els infants i observar, de primera mà, el nivell de coneixement i gestió de les emocions bàsiques en una edat concreta, i l'altra via escollida és a partir d'entrevistes a professionals coneixedors o implicats en aquest procés.

A continuació, s'especificarà la mostra d'estudi, la temporalització que s'ha emprat per recollir totes les dades, el disseny de la unitat didàctica completa, un resum de les entrevistes i l'anàlisi dels resultats.

3.4.1 CONTEXTUALITZACIÓ I MOSTRA DE L'ESTUDI

La seqüència didàctica *Descobrim les emocions a través de la música* es posarà en pràctica en una escola concertada, situada al Camp de Tarragona, durant el curs escolar 2022-2023.

En aquest centre tenen la música i les emocions molt integrades en la seva oferta educativa i en el dia a dia a l'aula; els alumnes d'educació infantil compten amb una hora destinada a la música cada setmana i una hora dirigida al treball de les emocions.

Concretament, el recull de propostes està enfocada pels infants d'entre tres i quatre anys, de les dues aules que l'escola disposa d'I3, tot i que es podrien aplicar al llarg de tota l'etapa d'educació infantil. En cada una de les aules hi ha 21 nens i nenes, fent que l'estudi compti amb la participació de 42 infants, d'entre ells destacar que hi ha tres infants amb Necessitats Educatives Específiques, però cap té un pla individualitzat ni modificacions curriculars.

3.4.2 TEMPORALITZACIÓ

Marcar-se una temporalització és essencial per dur a terme una investigació. A continuació, s'especificarà una cronologia, en la qual es veurà detallada cada pas realitzat.

Inicialment, s'ha plantejat un tema de recerca; l'origen del qual és fruit d'un interès personal. Seguidament, s'han desenvolupat uns objectius inicials de treball que han estat el punt de partida per plantejar les preguntes d'investigació, un primer índex i iniciar la cerca d'informació. Per a dur a terme aquest ítem, s'ha recopilat informació de diverses plataformes de publicació d'articles científics i llibres relacionats amb les dues variables de la recerca.

Un cop elaborada la base d'informació del marc teòric, s'ha plantejat el marc metodològic seguint els objectius de la recerca i amb la informació recopilada. De manera que el disseny de la unitat didàctica ha estat el següent pas que s'ha realitzat. En aquesta, es van detallar els

objectius que es volien assolir, les activitats classificades en inicials, de desenvolupament i finals i l'avaluació, mitjançant l'elaboració d'una graella d'observació. Un cop dissenyada la seqüència d'activitats, s'ha buscat una escola que acceptés implementar la proposta. Aquesta s'ha realitzat en el mes de març i abril del curs 2022-2023, concretament: els dies 8 de març, 15 de març, 29 de març, 12 d'abril, 19 d'abril i 26 d'abril durant aproximadament entre 30 i 45 minuts cada activitat.

De manera paral·lela, s'ha dissenyat unes preguntes entrevistar a una mestra d'educació infantil amb especialitat de música i a una professional de la música que està en contacte amb infants i les seves famílies diàriament. Inicialment, s'han elaborat les preguntes, seguint els objectius de la recerca i la informació del marc teòric i metodològic. Seguidament, s'han enviat a validar a la tutora del treball i a dues professores de la universitat. Després de validar-les, s'han entrevistat a les dues professionals i s'han transcrit les seves respostes. Després de tot aquest procés: implementar la unitat didàctica i dur a terme les entrevistes, s'han analitzat els resultats de la implementació de la unitat didàctica incloent les respostes de les professionals.

Finalment, s'han extret unes conclusions del treball.

3.4.3 DISSENY DE LA UNITAT DIDÀCTICA

El disseny de la proposta didàctica *Descobrim emocions amb la música* pretén acostar als infants la descoberta i la identificació de les emocions mitjançant la música, tot connectant-les amb experiències o situacions viscudes al llarg de la seva vida.

Descobrim emocions amb la música comença amb una activitat inicial, per tal de conèixer què saben els infants al voltant de les emocions, tot seguit s'inclouen quatre propostes educatives, treballant quatre de les emocions classificades com a bàsiques: l'alegria, la tristesa, la ira i la por, mitjançant cançons d'autors de referència dins del món de la música: Vivaldi, Offenbach, Albinoni i Bach. En l'activitat final, s'unifiquen totes les vivències i sabers que s'han anat duent a terme al llarg del desenvolupament de la seqüència didàctica amb la confecció d'un mural.

En aquesta unitat didàctica es fa ús del DECRET 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil, per concretar els objectius, competències i sabers i criteris d'avaluació que es treballaran amb els infants.

3.4.3.1 OBJECTIUS

La proposta didàctica està relacionada, principalment, amb dos objectius generals especificats en el DECRET 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil.

- Assolir progressivament seguretat afectiva i benestar emocional, i anar-se formant una autoimatge positiva i una imatge positiva dels altres.
- Comunicar-se i representar la realitat a través de diferents llenguatges i formes d'expressió

Els objectius d'aprenentatge concrets que es pretenen assolir són:

ACTIVITAT	OBJECTIUS D'APRENTATGE
Coneixem les emocions	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar les 4 emocions bàsiques (alegria, tristesa, por i ràbia) 2. Experimentar diverses formes d'expressió de les emocions
L'alegria	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar l'emoció: alegria 2. Representar mitjançant diversos llenguatges les vivències al voltant de l'emoció 3. Escoltar de manera activa la música
La tristesa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar l'emoció: tristesa 2. Representar mitjançant diversos llenguatges les vivències al voltant de l'emoció 3. Escoltar de manera activa la música
La por	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar l'emoció: por 2. Representar mitjançant diversos llenguatges les vivències al voltant de l'emoció 3. Escoltar de manera activa la música
La ràbia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificar l'emoció: ràbia 2. Representar mitjançant diversos llenguatges les vivències al voltant de l'emoció 3. Escoltar de manera activa la música
El mural de les emocions	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recordar les emocions i la música treballades 2. Explorar les possibilitats artístiques en la confecció del mural.

Taula 6. Objectius d'aprenentatge de la unitat didàctica

3.4.3.2 COMPETÈNCIES I SABERS

A continuació, es mostraran les competències específiques, extretes textualment del DECRET 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil que treballa la unitat didàctica, mitjançant els quatre eixos que defineix, juntament amb els sabers que es pretén que els infants treballin en la proposta.

Eix 1. Un infant que creix amb autonomia i confiança

Competència específica 1. Progressar en el coneixement i el domini del cos, en el moviment i la coordinació, adonant-se de les pròpies possibilitats, per anar desenvolupant autonomia personal i una autoimatge ajustada i positiva. El saber seleccionat és:

- Exploració i reconeixement del propi cos a través dels sentits.

Competència específica 2. Viure les emocions, expressant i reconeixent sentiments i necessitats, per anar creixent en benestar emocional i seguretat afectiva. Els sabers escollits d'aquesta competència són:

- Vivència i expressió d'emocions, sentiments i sensacions.
- Vivència i expressió de les pròpies necessitats, preferències i interessos.
- Col·laboració i ajuda mútua en diferents contextos i moments de la vida quotidiana.
- Sentiment de pertinença al grup en projectes compartits.
- Desenvolupament d'estratègies de seguretat afectiva i emocional.

Eix 2. Un infant que es comunica amb diferents llenguatges

Competència específica 1. Interpretar, comprendre i expressar missatges, emprant recursos i coneixements basats en la pròpia experiència, per avançar en la comunicació i la construcció de nous aprenentatges. A continuació, s'especifiquen els sabers:

- Manifestació d'empatia i assertivitat en moments de relació i comunicació amb la resta d'infants i amb les persones adultes de referència.
- Utilització de normes socials d'intercanvi lingüístic en situacions comunicatives que potenciïn el respecte i la igualtat: atenció, escolta activa, torns de diàleg i alternança.
- Participació en converses per compartir descobertes, hipòtesis, desitjos, sentiments i emocions.

- Contrast de les pròpies idees amb les dels altres i incorporació de les seves aportacions.

Competència específica 2. Expressar-se de manera entenedora, personal i creativa mitjançant diferents llenguatges, explorant-ne les possibilitats i gaudint-ne, per respondre a diferents contextos comunicatius. Els sabers escollits són:

- Curiositat, interès i gaudi davant les creacions musicals en diferents formats
- Escolta activa de creacions musicals per a la discriminació, identificació i captació de la pulsació i ritmes, estructures, qualitats dels sons, melodies i harmonies.
- Adquisició d'actituds i habilitats necessàries per escoltar, observar, interpretar i crear.
- Curiositat i interès per les creacions plàstiques. Respecte per les creacions plàstiques dels altres.

Eix 3. Un infant que descobreix l'entorn amb curiositat.

Competència específica 2. Desenvolupar, de manera progressiva, diferents formes de raonament i procediments del pensament científic, a través de l'observació i la manipulació, per iniciar-se en la interpretació de l'entorn i respondre de manera creativa als diferents reptes i situacions. El saber seleccionat és:

- Desenvolupament d'estratègies de construcció de nous coneixements: relacions i connexions entre el fet conegut i el que és nou i entre experiències prèvies i noves.

Eix 4. Un infant que forma part de la diversitat del món

Competència específica 1. Avançar en la relació amb els altres en condicions d'igualtat, creant lligams, per construir la pròpia identitat basada en els valors democràtics i de respecte als drets humans. Els sabers seleccionats són:

- Comunicació de necessitats, sentiments i emocions.
- Desenvolupament d'actituds d'empatia respecte als altres i envers la diversitat

3.4.3.3 ACTIVITATS

Activitat inicial	<u>Coneixem les emocions</u>
Temps	30-45 minuts
Organització social	Tot el grup-classe
Materials	<ul style="list-style-type: none"> - Imatges de les emocions - Música pel joc
Explicació de l'activitat	<p>L'activitat inicial de la seqüència didàctica pretén posar en context les emocions que es treballaran en les propostes de desenvolupament (alegria, ràbia, por, tristesa).</p> <p>L'activitat s'iniciarà amb tots els infants en rotllana i es mostraran unes imatges amb diverses expressions facials (<i>Annex 6.1</i>) i es preguntarà als infants què són, què volen expressar... Es començarà un diàleg entre la mestra i els alumnes en el qual el tema central serà les emocions, amb l'objectiu de conèixer el nom de les emocions, juntament amb com es pot expressar, identificar situacions en les quals els infants les han viscut...</p> <p>Un cop contextualitzades les emocions a treballar, es farà un joc. Aquest consistirà a moure's i dansar per l'aula al ritme de la música i, quan la música s'aturi, la mestra o un infant, haurà de dir una emoció de les treballades, la resta del grup haurà de representar aquesta emoció a través d'expressions facials o corporals. Tot seguit, es tornarà a reproduir la música i es repetirà aquesta seqüència les vegades que es creguin oportunes, tenint en compte que cada emoció haurà de ser representada un mínim de dues vegades.</p>

Taula 7. Activitat Coneixem les emocions

Activitat de desenvolupament 1	<u>L'alegria</u>
Temps	30 minuts
Organització social	Tot el grup escoltarà i participarà en el diàleg posterior, però l'activitat de dibuix es farà de manera individual
Materials	<ul style="list-style-type: none"> - Ordinador o reproductor de música - Fulls - Ceres - LukasSchuch. (2009, 24 abril). <i>Offenbach - Can Can Music</i> [Vídeo]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=4Diu2N8TGKA
Explicació de l'activitat	La primera activitat de desenvolupament treballarà l'emoció de: l'alegria. Aquesta proposta pretén que els infants identifiquin aquesta emoció mitjançant l'escolta activa de la música: <i>Can Can</i> de Jacques Offenbach. Els infants poden estar asseguts a la

	<p>rotllana o movent-se per l'aula al ritme de la música per tal de sentir-la i expressar-la corporalment, de tal manera que es donarà llibertat als infants per decidir com volen escoltar la cançó.</p> <p>Tot seguit, s'iniciarà una conversa al voltant de la música que han escoltat a través de diverses preguntes que farà la mestra, tot oferint continguts musicals (ritme, instrumentació...) adaptats al nivell coneixements dels infants l'aula. Algunes de les preguntes poden ser: creieu que la música era ràpida o lenta?, sonava forta o fluixa?, se sentien molts instruments?... i, si es creu convenient es pot dir el nom de la cançó i el compositor.</p> <p>Un cop presentada la cançó, es continuarà la conversa, parlant sobre com els ha fet sentir la música, si els ha posat contents/es, han sentit calma, els ha posat nerviosos/es... i, de mica en mica, anirem introduint l'emoció a treballar, en aquest cas, l'alegria, comentant el nom de l'emoció i com l'expressem. Per a treballar-la hi haurà dues fases: la primera serà una conversa amb els infants en el qual cadascun/a d'ells i elles explicarà un record o moment en el qual hagi sentit aquesta sensació o emoció. En la segona part de l'activitat, els infants, mentre escolten de nou la cançó, hauran de representar a través d'un dibuix amb ceres el record que han explicat a la resta de la classe, amb la finalitat que representin l'emoció amb el traç, els colors, la mida del dibuix... i la relacionin amb vivències personals, per tal d'identificar-la de manera més efectiva.</p> <p>Finalment, per acabar l'activitat, es col·locaran tots els dibuixos al centre de la rotllana o en un grup de taules (segons la distribució de l'aula) i es farà un recull de tots els dibuixos relacionats amb l'alegria, tot reconeixent el treball de cada infant.</p>
--	---

Taula 8. Activitat L'alegria

Activitat de desenvolupament 2	<u>La tristesa</u>
Temps	30 minuts
Organització social	Tot el grup escoltarà i participarà en el diàleg posterior, però l'activitat de dibuix es farà de manera individual
Materials	<ul style="list-style-type: none"> - Ordinador o reproductor de música - Fulls - Ceres - MoodTools. (2007, 7 març). <i>Adagio in G Minor (Albinoni)</i> [Vídeo]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=XMbvc480Y4
Explicació de l'activitat	<p>La segona activitat de desenvolupament treballarà l'emoció de: la tristesa, seguint la mateixa dinàmica que l'activitat anterior.</p> <p>Per a començar la sessió, es durà a terme l'escolta activa de la cançó <i>Adagio en Sol</i></p>

	<p><i>menor</i> de Tomaso Albinoni. En aquest moment els infants podran estar asseguts o podran moure's lliurement per l'aula per tal d'expressar corporalment el que senten a través de la música.</p> <p>A continuació, s'iniciarà una conversa al voltant de la música que han escoltat a través de diverses preguntes que farà la mestra, tot oferint continguts musicals (ritme, instrumentació...) adaptats al nivell coneixements dels infants l'aula. Algunes de les preguntes poden ser: creieu que la música era ràpida o lenta?, la música sonava forta o fluixa?, se sentien molts instruments?... i, si es creu convenient es pot dir el nom de la cançó i el compositor.</p> <p>Un cop presentada la cançó, es continuarà la conversa, parlant sobre com els ha fet sentir la música, si els ha posat contents/es, han sentit calma, els ha posat nerviosos/es... i, de mica en mica, anirem introduint l'emoció a treballar, en aquest cas, la tristesa, comentant el nom de l'emoció i com l'expressem.</p> <p>Per a treballar-la hi haurà dues fases: la primera serà una conversa amb els infants en el qual cadascun/a d'ells i elles explicarà un record o moment en el qual hagi sentit aquesta sensació o emoció. La segona part de l'activitat, consistirà en el fet que els infants, mentre escolten de nou la cançó, hauran de representar a través d'un dibuix amb ceres el record que han explicat a la resta de la classe, amb la finalitat que representin l'emoció amb el traç, els colors, la mida del dibuix... i la relacionin amb vivències personals, per tal d'identificar-la de manera més efectiva.</p> <p>Finalment, per acabar l'activitat, es col·locaran tots els dibuixos al centre de la rotllana o en un grup de taules (segons la distribució de l'aula) i es farà un recull de tots els dibuixos relacionats amb la tristesa, tot reconeixent el treball de cada infant.</p>
--	---

Taula 9. Activitat La tristesa

Activitat de desenvolupament 3	<u>La por</u>
Temps	30 minuts
Organització social	Tot el grup escoltarà i participarà en el diàleg posterior, però l'activitat de dibuix es farà de manera individual
Materials	<ul style="list-style-type: none"> - Ordinador o reproductor de música - Fulls - Ceres - <i>MovieMongerHZ. (2010, 5 octubre). Toccata and Fugue in D Minor (Best Version Ever). YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=ho9rZjlsyYY</i>
Explicació de l'activitat	<p>La tercera activitat de desenvolupament treballarà l'emoció de: la por, seguint la mateixa dinàmica que les propostes anteriors.</p> <p>Inicialment, es durà a terme l'escolta activa de la cançó: <i>Toccata et fugue en Do</i></p>

	<p><i>menor</i> de J. S. Bach. En aquest moment els infants podran estar asseguts o podran moure's lliurement per l'aula per tal d'expressar corporalment el que senten a través de la música.</p> <p>En acabar, s'iniciarà una conversa al voltant de la música que han escoltat a través de diverses preguntes que farà la mestra, tot oferint continguts musicals (ritme, instrumentació...) adaptats al nivell coneixements dels infants l'aula.</p> <p>Quan estigui presentada la cançó, es continuarà la conversa, parlant sobre com els ha fet sentir la música, si els ha posat contents/es, han sentit calma, els ha posat nerviosos/es... i s'introduirà l'emoció a treballar, en aquest cas, la por, comentant el nom de l'emoció i com l'expressem.</p> <p>Un cop introduïda, se seguirà la conversa en la qual cadascun/a d'ells i elles explicarà un record o moment en el qual hagi sentit aquesta sensació o emoció. Tot seguit, els nens i nenes, mentre escolten de nou la cançó, hauran de representar a través d'un dibuix amb ceres el record que han explicat a la resta de la classe, amb la finalitat que representin l'emoció amb el traç, els colors, la mida del dibuix... i la relacionin amb vivències personals, per tal d'identificar-la de manera més efectiva.</p> <p>Per acabar l'activitat, es col·locaran tots els dibuixos al centre de la rotllana o en un grup de taules (segons la distribució de l'aula) i es farà un recull de tots els dibuixos relacionats amb la por, tot comentat què apareix en cada dibuix.</p>
--	---

Taula 10. Activitat La por

Activitat de desenvolupament 4	<u>La ràbia</u>
Temps	30 minuts
Organització social	Tot el grup escoltarà i participarà en el diàleg posterior, però l'activitat de dibuix es farà de manera individual
Materials	<ul style="list-style-type: none"> - Ordinador o reproductor de música - Fulls - Ceres - Classical Concert Chamber Orchestra. (2014, 12 setembre). <i>Vivaldi, The Four Seasons, Summer (L'Estate), 3rd movement.</i> YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=Ytw99mkVZ8I
Explicació de l'activitat	<p>La quarta activitat de desenvolupament treballarà l'emoció de: la ràbia o ira seguint la mateixa dinàmica que la resta d'activitat.</p> <p>Per a començar la sessió, es durà a terme l'escolta activa, asseguts o dansant per l'aula, de la cançó: <i>Tercer moviment de l'Estiu de les Quatre Estacions</i> d'Antonio Vivaldi.</p> <p>A continuació, s'iniciarà la conversa al voltant de la música que han escoltat a través</p>

	<p>de diverses preguntes que farà la mestra, tot oferint continguts musicals (ritme, instrumentació...) adaptats al nivell coneixements dels infants l'aula.</p> <p>Un cop presentada la cançó, es continuarà la conversa, parlant sobre com els ha fet sentir la música, si els ha posat contents/es, han sentit calma, els ha posat nerviosos/es... i, de mica en mica, anirem introduint l'emoció a treballar, en aquest cas, la tristesa, comentant el nom de l'emoció i com l'expressem.</p> <p>Per a treballar-la hi haurà dues fases: la primera serà una conversa amb els infants en el qual cadascun/a d'ells i elles explicarà un record o moment en el qual hagi sentit aquesta sensació o emoció. Tot seguit hauran de representar amb un dibuix aquesta vivència, mentre escolten la música. La finalitat és que representin l'emoció amb el traç, els colors, la mida del dibuix... i la relacionin amb vivències personals, per tal d'identificar-la de manera més efectiva.</p> <p>Finalment, per acabar l'activitat, es col·locaran tots els dibuixos al centre de la rotllana o en un grup de taules (segons la distribució de l'aula) i es farà un recull de tots els dibuixos relacionats amb la ràbia o ira.</p>
--	---

Taula 11. Activitat La ràbia

Activitat de síntesi	<u>El mural de les emocions</u>
Temps	45 minuts
Organització social	L'activitat es farà amb tot el grup
Materials	<ul style="list-style-type: none"> - Paper d'embalar - Retoladors o ceres - Dibuixos realitzats pels infants
Explicació de l'activitat	<p>L'activitat de síntesi pretén agrupar, de manera visual, tots els coneixements que els infants han adquirit al llarg de la seqüència didàctica.</p> <p>És per aquest motiu que en aquesta activitat final es durà a terme un mural el qual agrupi les idees apreses: el nom de les emocions i les produccions artístiques dels alumnes.</p> <p>En el moment de dur a terme l'activitat, es durà a terme el mural segons la disposició de l'escola; pot ser penjant els dibuixos a la paret o en un paper de mural.</p> <p>Tal com s'ha comentat, en el mural apareixeran els noms de les emocions treballades. Aquests es poden escriure directament al mural, escriure en cartells a mà o imprimir les paraules. Altrament, es pot oferir als infants que pintin les lletres, si es veu convenient. De la mateixa manera, apareixeran tots els dibuixos dels infants, si no es disposa espai per a penjar les quatre produccions de cada infant, s'escollirà (el personal docent o l'infant) una per penjar. En finalitzar la tasca de penjar els dibuixos, tindrem un gran ventall de records i diferents expressions de cada una de les emocions treballades.</p>

	Per finalitzar l'activitat, els infants seuran en rotllana i es durà a terme una recopilació dels continguts i coneixements apresos, tot deixant que el mural realitzat els il·lustri, a partir d'una conversa entre els alumnes de l'aula i el personal docent disponible en ella.
--	---

Taula 12. Activitat El mural de les emocions

3.4.3.4 ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

La proposta didàctica està plantejada segons el DUA, Disseny Universal de l'Aprenentatge, ja que proporciona múltiples maneres de comprometre's amb les activitats, així com es poden aplicar diversos mètodes d'ensenyament, guia i explicació per a les propostes, adaptant-se a les individualitats de cada infant i a les necessitats del grup. Tanmateix, *Descobrim emocions amb la música* ofereix diverses maneres de representació de la informació que se'ls proporciona com per exemple: l'ús d'elements visuals com imatges, dibuixos, l'ús d'elements auditius, les cançons, la veu... Finalment, ofereix múltiples maneres d'acció i expressió, ja que els infants podran expressar els records i emocions a través de les paraules, i es respectarà aquells que no ho vulguin fer, i a través de l'expressió artística com el moviment corporal i el dibuix.

En la realització de les activitats es tindran en compte els coneixements dels infants de l'aula, així doncs, en el moment d'explicar les emocions caldrà adaptar-se al nivell maduratiu, cognitiu, de llenguatge i emocional dels infants, respectant en tot moment als infants i validant els seus sentiments i la seva participació en les activitats, sense pressionar ni obligar a cap nen o nena a implicar-se en la proposta si no se sent còmode.

Finalment, cal tenir en compte que les músiques poden evocar emocions diferents a cada infant i algunes poden ser desagradables o desconegudes per algun nen o nena, serà convenient actuar segons es necessiti en cada situació (aturar la música, explicar què senten...).

3.4.3.5 AVALUACIÓ

L'avaluació de la unitat didàctica es durà a terme a través d'una pauta d'observació, seguint uns criteris i indicadors d'avaluació. La finalitat d'aquesta és valorar si els infants han assolit els objectius o estan en procés de fer-ho, ja que es considera que són conceptes complexos que en una sola sessió no es podran assolir si no s'han treballat anteriorment.

A continuació, es mostraran els criteris d'avaluació del final de l'etapa, extrets del DECRET 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil, que s'ajusten a les propostes plantejades, acostant als infants a assolir els objectius plantejats.

CRITERIS D'AVAUACIÓ
Expressar progressivament les necessitats i els desitjos derivats de les pròpies emocions adquirint confiança i seguretat afectiva i emocional.
Fer un ús funcional de la llengua oral augmentant el repertori lingüístic i expressant idees, desitjos, sentiments i emocions.
Manifestar habilitats per comunicar-se i interactuar a través de diferents llenguatges, ajustant l'expressió al context verbal, matemàtic, corporal, plàstic, musical i digital.
Evocar i expressar espontàniament idees, sentiments, emocions i vivències mitjançant diferents llenguatges i format.
Participar en reptes col·laboratius en petit grup, compartint idees pròpies i escoltant les dels altres des d'una actitud de respecte.
Participar en propostes de grup acceptant les dinàmiques i el funcionament acordat.

Taula 13. Criteris d'avaluació

Per tal de poder avaluar els objectius mitjançant els criteris, es farà ús d'uns indicadors d'avaluació que es desglossaran a partir dels objectius per tal de poder valorar el grau d'assoliment dels infants.

Tot seguit es mostrarà una graella en la qual es veuran relacionats els objectius d'aprenentatge i els indicadors d'avaluació que s'utilitzaran en la graella d'observació.

LA INFLUÈNCIA DE LA MÚSICA EN EL DESENVOLUPAMENT EMOCIONAL
DELS INFANTS EN L'ETAPA D'EDUCACIÓ INFANTIL

Maria Cáceres Torroja

ACTIVITAT	OBJECTIUS D'APRENENTATGE	INDICADORS D'AVALUACIÓ
Coneixem les emocions	<ul style="list-style-type: none"> - Identificar les 4 emocions bàsiques (alegria, tristesa, por i ràbia) - Experimentar diverses formes d'expressió de les emocions 	<ul style="list-style-type: none"> - Identifica l'emoció d'alegria - Reconeix l'emoció de la tristesa - Identifica l'emoció de la ràbia - Reconeix l'emoció de la por - Expressa de diverses maneres les emocions a través del moviment corporal
L'alegria	<ul style="list-style-type: none"> - Identificar l'emoció: alegria - Representar mitjançant diversos llenguatges les vivències al voltant de l'emoció - Escoltar de manera activa la música 	<ul style="list-style-type: none"> - Determina l'alegria com a principal emoció evocada per la música - Expressa alguna vivència relacionada amb l'emoció - Manté l'escolta activa de la música
La tristesa	<ul style="list-style-type: none"> - Identificar l'emoció: tristesa - Representar mitjançant diversos llenguatges les vivències al voltant de l'emoció - Escoltar de manera activa la música 	<ul style="list-style-type: none"> - Determina la tristesa com a principal emoció evocada per la música - Expressa alguna vivència relacionada amb l'emoció - Manté l'escolta activa de la música
La por	<ul style="list-style-type: none"> - Identificar l'emoció: por - Representar mitjançant diversos llenguatges les vivències al voltant de l'emoció - Escoltar de manera activa la música 	<ul style="list-style-type: none"> - Determina la por com a principal emoció evocada per la música - Expressa alguna vivència relacionada amb l'emoció - Manté l'escolta activa de la música
La ràbia	<ul style="list-style-type: none"> - Identificar l'emoció: ràbia - Representar mitjançant diversos llenguatges les vivències al voltant de l'emoció - Escoltar de manera activa la música 	<ul style="list-style-type: none"> - Determina la ràbia com a principal emoció evocada per la música - Expressa alguna vivència relacionada amb l'emoció - Manté l'escolta activa de la música
El mural de les emocions	<ul style="list-style-type: none"> - Recordar les emocions i la música treballades - Explorar les possibilitats artístiques en la confecció del mural. 	<ul style="list-style-type: none"> - Expressa les emocions treballades a través del llenguatge oral - Participa activament en la confecció del mural experimentant amb els materials que s'ofereixen

Taula 14. Relació entre els objectius d'aprenentatge i els indicadors d'avaluació

L'avaluació es durà a terme de manera global i continuada. És per aquest motiu que aquesta es durà a terme a mesura que s'acompleixin les activitats, per tal de poder anar valorant i aplicant les millores que es necessitin en el procés. A més, en tractar-se, principalment, d'activitats amb una mateixa metodologia, alguns dels indicadors es valoraran a conjuntament, tot i que apareixen en diverses activitats, pel fet que poden assolir-se de manera progressiva.

L'avaluació cal dur-la a terme tenint en compte que és un procés que cada infant duu a terme d'una manera única i que pot evolucionar i canviar al llarg de temps. Per tant, s'avaluarà allò que mostrin els infants en aquell dia, però no es farà una avaluació quantitativa ni qualificativa, en el seu lloc s'utilitzarà l'escala estimativa que es mostra a continuació:

1: s'observa, 2: costa d'observar 3: no s'observa.

Indicadors/alumnes							...
Identifica l'emoció d'alegria							
Reconeix l'emoció de la tristesa							
Identifica l'emoció de la ràbia							
Reconeix l'emoció de la por							
Expressa de diverses maneres les emocions a través del moviment corporal							
Expressa alguna vivència relacionada amb l'alegria							
Expressa alguna vivència relacionada amb la tristesa							
Expressa alguna vivència relacionada amb la por							
Expressa alguna vivència relacionada amb la ràbia							
Manté l'escolta activa de la música							
Expressa les emocions treballades a través del llenguatge oral							
Participa activament en la confecció del mural experimentant amb els materials que s'ofereixen							

Taula 15. Graella d'avaluació de la unitat didàctica

Les graelles d'avaluació d'ambdues classes d'educació infantil 3 completes es troben en l'annex 6.3.

3.5 ALTRES INSTRUMENTS DE RECOLLIDA DE DADES

El disseny i la implementació d'una proposta didàctica dins d'un context educatiu no ha estat l'únic instrument de recollida de dades per a analitzar la implicació de la música en la identificació i gestió d'emocions dels infants, també s'han entrevistat a dues professionals de l'àmbit educatiu: una mestra d'educació infantil que actualment tutoritza un grup d'I3 i és l'especialista de música de l'etapa d'entre els 3 i 5 anys i una mestra de música en diverses llars d'infants i d'un conservatori, pel fet que és graduada en piano.

L'objectiu principal de les entrevistes és conèixer la implicació pràctica al voltant de l'educació emocional en el dia a dia dins les aules d'educació infantil i la implicació de la música en la identificació, gestió o control de les emocions que sorgeixen dins del context escolar o fora d'aquest.

Mitjançant diverses preguntes, al voltant de deu, es pretén conèixer l'opinió i la visió d'aquestes professionals en relació amb la importància de conèixer el desenvolupament emocional com a individus de referència dels infants, com es pot treballar l'educació emocional dins l'aula i quins beneficis pot aportar als infants a curt i a llarg termini. Altrament, se cerca aprofundir en com la música pot ajudar als nens i nenes a identificar les emocions, a gestionar-les i a expressar-les valorant si aquest recurs pot esdevenir una eina didàctica per treballar l'educació emocional i beneficiar el desenvolupament global de tots els alumnes.

Les transcripcions de les dues entrevistes es troben en *l'annex 6.4*.

Finalment, cal mencionar que les qüestions tractades en les entrevistes han estat validades per dues docents professionals de la Universitat Rovira i Virgili, juntament amb la tutora del present treball. En la validació han valorat les preguntes presentades i han fet suggeriments de millora com per exemple: incloure preguntes sobre com s'utilitza la música avui en dia a les aules d'educació infantil.

3.6 ANÀLISI DELS RESULTATS

Laura Nogueras, en l'entrevista realitzada, menciona que “en la primera infància és primordial treballar les emocions, és a dir, donar un lloc als sentiments, ja que és quan es construeixen els fonaments de la personalitat i de la salut mental”. De manera que, des de les escoles cal que es vetlli perquè els infants “desenvolupin unes competències emocionals que els facilitin viure una vida plena, equilibrada i sana” pel fet que “es troben en una etapa d'immaduresa emocional molt evident i, en moltes de les situacions que es donen en el dia a dia l'aula es produeixen situacions que els costa gestionar” segons l'entrevistada Aïna Vidal.

Tal com s'ha mencionat en les entrevistes, l'educació emocional en les etapes primerenques de la vida és un factor clau per al desenvolupament global dels infants. Acord amb aquesta premissa, s'ha dissenyat i implementat una unitat didàctica dins de l'àmbit de les emocions en una escola. La unitat didàctica *Descobrim emocions amb la música* s'ha realitzat amb infants d'infantil 3, és a dir d'entre tres i quatre anys, d'una escola concertada del Camp de Tarragona.

Tot seguit, s'explicaran els resultats extrets de cadascuna de les sis activitats executades amb els infants relacionant-les amb l'avaluació plantejada, incloent-hi la visió professional de mestres extreta de les entrevistes dutes a terme a les dues professionals.

L'activitat inicial *Coneixem les emocions* s'ha dut a terme el dia 8 de març del 2023, ha durat 30 minuts en ambdues classes, segons el previst i s'ha dividit en dues parts. L'activitat ha assolit el seu principal objectiu: contextualitzar les emocions bàsiques que es treballaran en les activitats de desenvolupament, pel fet que els nens i nenes de les dues aules han identificat totes les emocions representades en les imatges mostrades de manera verbal, dient exactament i amb certa facilitat les emocions que expressaven: alegria, tristesa por i ràbia. En identificar les emocions esmentaven, de manera espontània, el motiu pel qual ells i elles s'imaginaven que sentien les emocions dels infants de les fotografies, manifestant idees com: “està contenta perquè li han donat un regal, està content perquè ha anat al parc, està trist perquè troba a faltar als seus pares, està enfadat perquè no li han regalat la joguina que volia”, entre altres. Altrament, s'han tractat les emocions en primera persona, preguntant què expressem quan sentim les emocions. A continuació, es destaquen les respostes agrupades dels infants:

Emoció	Resposta
Alegria	Quan estem contents riem, ballem, saltem, juguem al parc
Tristesa	Quan estem tristos plorem, volem estar amb els pares o avis, abracem al nostre peluix...
Por	Quan tenim por ens amaguem, ens tapem els ulls, cridem
Ràbia	Quan estem enfadats a vegades cridem, marxem, plorem

Taula 16. Respostes dels infants en la primera activitat (anàlisi dels resultats)

Pel que fa a la segona part de l'activitat inicial, el joc de les estàtues amb música, es considera que ha contribuït al fet que els infants interioritzessin diverses formes d'expressió d'una mateixa emoció de manera més lúdica i dinàmica. Prèviament a l'inici de l'activitat, s'ha dut a terme una conversa amb tot el grup, per tal de recordar les nombroses expressions que es podien fer per cada emoció. Un cop ha començat a sonar la música, tots els infants s'han animat a participar en el joc. En un inici, hi havia infants que imitaven el que feien altres companys i companyes tot i que alguns d'ells i elles innovaven, és a dir, expressaven manifestacions diferents de les de les companyes en cadascuna de les emocions mencionades en el joc.

Aquesta activitat ha facilitat la contextualització de les emocions, amb un primer contacte amb cadascuna d'elles, així com amb la música, afavorint des d'un inici de la seqüència d'activitats que la música sigui el vehicle de l'expressió de les emocions.

El dia 15 de març del 2023 s'ha acomplert la segona activitat de la unitat didàctica sent la primera activitat de desenvolupament. La proposta *L'alegria* ha durat 35 minuts en cada aula. Els infants han dut a terme una escolta activa de la música reproduïda, fent partícip el moviment del cos al ritme de la música.

L'audició musical *Can Can* de Jacques Offenbach, en l'aula A, ha evocat alegria expressada com "m'ha posat content/a" de manera majoritària, però dos infants han verbalitzat que han sentit por, expressant "m'he espantat" i un alumne no ha expressat cap emoció. En la classe B, tots els/ les alumnes han expressat de manera corporal que han sentit alegria, però de manera verbal vuit infants han mostrat dificultats en la manifestació. Juntament amb l'expressió de l'emoció, els nens i nenes han suggerit aspectes que evoquen alegria: "em poso content/a quan... jugo a nines, a cotxes, quan fan silenci, quan és el meu aniversari, quan vaig a la piscina, jugo a jocs, quan jugo amb la mama i els picarols, quan pinto i dibuixo, quan abraço". En la classe A, només dos infants no han manifestat cap idea, a causa de la dificultat

en el llenguatge oral. En la classe B, aquest nombre ha incrementat fins a arribar a sis que no han relacionat cap vivència personal amb l'emoció i dos infants que no han participat en la conversa.

Aquestes idees han estat plasmades en els dibuixos realitzats posteriorment, on es pot veure que la majoria de dibuixos apareixen persones de la família o amics. En ambdues classes, els infants han fet ús de colors molt vius, amb predominança del color verd, vermell, groc i blau i el traç utilitzat ha estat molt expressiu i segur.

Figura 1. Dibuixos dels infants sobre l'alegria.

La segona activitat de desenvolupament *La tristesa* s'ha dut a terme el dia 29 de març del 2023 amb una durada de 40 minuts en les dues línies d'I3. L'escolta activa de l'audició *Adagio* de Tomaso Albinoni s'ha vist present en les dues aules.

Aquesta audició ha suggerit majoritàriament tristesa en ambdues aules. Tot i que en la classe A, dos alumnes no han reconegut l'emoció i tres d'ells han manifestat una altra emoció que no era tristesa: avorriment. En la classe B, sis infants han mostrat dificultats per reconèixer l'emoció en l'audició: han manifestat que han sentit alegria, tot i identificar l'emoció de tristesa.

En el moment de verbalitzar aspectes que evocuen tristesa, els infants de la classe A de manera majoritària han associat l'emoció amb vivències personals, només set d'ells no ho han fet, de la mateixa manera que en la classe B han estat nou. Els alumnes han expressat idees com: "estic trist/a quan no estic amb la mama o el papa, quan no volen jugar amb mi, quan estic sola, quan no puc jugar amb les joguines que vull, quan he d'anar a dormir, quan em faig/fan mal, quan estic avorrit, quan no estic content...". En ambdues classes ha costat verbalitzar degut una falta de vocabulari causada per l'edat els nens i nenes, tot i que en el moment en el qual, diversos infants han expressat verbalment la seva idea, han anat sorgint i expressant-se altres relacionades amb aquestes o completament diferents.

Els dibuixos que han representat els infants, en aquest cas, són expressius amb colors vius, com el rosa o el vermell, però hi ha presència de colors foscos: gris, negre i marró, colors que de manera general no solen utilitzar. Cal destacar, que en aquesta ocasió han dibuixat formes abstractes i gargots, no apareixen persones.

Figura 2. Dibuixos dels infants sobre la tristesa.

La tercera activitat de desenvolupament *La por* s'ha dut a terme el dia 12 d'abril i ha durat aproximadament 40 minuts en cada classe. Els infants d'ambdues línies han escoltat activament la cançó.

L'audició *Toccatta et Fugue* de J. S. Bach ha suggerit alegria a gran part dels alumnes, tot i que en el moment de verbalitzar el motiu d'aquesta elecció, manifestaven que havien sentit por a causa dels sons escoltats. En l'aula A hi ha hagut deu infants que no han identificat la por en l'audició, han expressat que han sentit ràbia o alegria i dos dels alumnes no han manifestat cap emoció. En la classe B, nou nens i nenes no han reconegut la por en la cançó.

Cada nen i nena ha expressat elements, personatges, situacions... que els suggerien l'emoció de por: "m'espanto quan imagino monstres, bruixes, mòmies... quan tanco els ulls, quan estic sol, quan estic a l'habitació, quan hi ha la llum apagada, quan sento sorolls molt forts, quan veig foc...". Els alumnes de les dues classes han mostrat dificultat per verbalitzar les coses que els fa sentir l'emoció por. De manera més concreta, en la classe A hi ha hagut dos infants que no han manifestat cap vivència relacionada amb la por i nou alumnes que han mostrat moltes dificultats. En la classe B, aquesta dificultat s'ha fet més evident, ja que es repetia les idees que deien altres companys i companyes. Es pot observar en la graella d'avaluació com dos infants no han sabut expressar les vivències i dotze alumnes han manifestat complicacions en aquesta expressió oral. Les idees anunciades pels infants han estat la solitud, la foscor, els animals i els éssers fantàstics com a pors principals.

Les idees expressades verbalment han estat representades en els dibuixos. Aquests són molt expressius, dels quals destaquen els colors foscos com el negre, el gris o el marró. El traç ha estat enèrgic i la majoria d'infants han volgut ocupar tot l'espai en el paper. Com a aspecte a ressaltar, en molts dibuixos apareix una explosió de gargots de colors els quals estan pintats de color negre per sobre.

Figura 3. Dibuixos dels infants sobre la por.

L'última activitat de desenvolupament *La ràbia* es va realitzar el dia 19 d'abril amb una durada aproximada de 40 minuts en cada classe. Novament, els infants han escoltat de manera activa la cançó.

En la classe A, l'audició *Estiu tercer moviment* d'Antonio Vivaldi, ha suggerit ràbia, tot i que vuit infants han expressat alegria i dos no han sabut identificar cap emoció. En el moment de la relació d'aquesta amb vivències personals, set nens i nenes han mostrat dificultats. En la classe B, majoritàriament, ha evocat alegria i vuit infants han manifestat l'emoció de la ràbia. En el moment de verbalitzar en quin moment s'enfaden, tretze dels infants de la classe B, han mostrat dificultats per expressar les idees. Tot i això, els infants que han participat en la conversa, han anunciat els aspectes de manera clara i ràpida, denotant una seguretat en el que deien. Han sorgit idees com: "m'enfado quan no puc jugar, quan em fan mal, quan em llencen sorra al pati, quan no puc anar amb bicicleta, quan no em fan cas, quan em molesten, quan criden molt, quan em trenquen/prenen les joguines, quan em llencen una torre, quan no puc ballar, quan noestic amb la mama / papa".

Pel que fa als dibuixos, en aquests ressalta el color vermell, fet que suggereix que els infants relacionen aquest color amb l'emoció. El traç es pot veure enèrgic i, de nou, gran part de la mostra d'estudi ha volgut ocupar tot l'espai en el paper. Cal destacar que molts alumnes han dibuixat cares enfadades.

Figura 4. Dibuixos dels infants sobre la ràbia.

Un cop acomplertes totes les activitats de desenvolupament de la unitat didàctica, el dia 26 d'abril del 2023 es va finalitzar la seqüència amb la proposta de síntesi *El mural de les emocions* amb una durada aproximada de 40 minuts. A través de la confecció del mural, els infants han recordat les quatre audicions escoltades anteriorment, juntament amb les emocions vinculades en cada emoció, que era l'objectiu principal.

El procés d'elaborar el mural s'ha dut a terme mitjançant la metodologia de l'escola la qual s'ha implementat *Descobrim emocions amb la música*. Aquesta treballa des del mètode global de l'aprenentatge de la lectura i escriptura, és per aquest motiu que en el moment de

Figura 5. Mural de les emocions

confeccionar el mural, s'han presentat els cartells amb el nom de les emocions de manera completa. Prèviament, les tutores d'ambdues classes han escollit els dibuixos per representar les emocions, de manera que, un cop presentades les emocions i penjats els cartells, s'ha repartit a cada nen i nena el seu dibuix. Cada infant ha penjat la seva representació plàstica en la secció corresponent, manifestant què havia dibuixat i quina era l'emoció que s'expressava. Durant aquest procés, s'ha tornat a escoltar cada audició i s'ha recordat el nom de la cançó, per tal de seguir establint el vincle emocional que s'havia creat amb cada proposta auditiva. En acabar, s'ha recopilat, de nou, les emocions treballades, alguns aspectes de cada emoció i els infants d'ambdues línies d'infantil 3 han conclòs que una mateixa emoció es pot originar per moltes situacions, sensacions i esdeveniments diferents.

En l'activitat de síntesi, s'ha observat una dinàmica molt similar en les dues classes pel que fa a l'adquisició i relació de coneixements adquirits al llarg de la seqüència, ja que tots els nens i nenes esmentaven les cançons escoltades, l'ordre cronològic en què van estar realitzades, les emocions vinculades a elles i les vivències explicades en cadascuna de les emocions, així com cada infant recordava la idea principal de totes les produccions plàstiques.

En acabar totes les propostes de la seqüència didàctica, tenint en compte l'activitat de síntesi i la graella d'avaluació dissenyada, per una banda, cal remarcar la dificultat que han manifestat els alumnes, de manera genèrica, en la identificació i l'expressió de l'emoció de la por, fent-se

molt evidents les dificultats en l'expressió verbal, pel fet que en les produccions plàstiques de totes les emocions treballades sí que aquestes es veuen representades de manera gràfica.

D'altra banda, s'ha observat que gran part de la mostra d'estudi ha conegut les emocions i les ha experimentat en diverses ocasions al llarg de la seva vida. Aquest fet pot ser, ja que l'escola, des d'inici de curs, dona molt èmfasi en l'educació emocional i compten amb una hora a la setmana pel treball de les emocions o l'estimulació rebuda des de les famílies, aspecte que ha afavorit l'associació de la música amb les quatre emocions bàsiques que ha incidit la proposta educativa.

En conclusió, a través de les quatre audicions de la unitat didàctica, s'ha fet evident la idea manifestada per la Laura Nogueras en l'entrevista “la música és una via directa per expressar les emocions”, “és com una clau per a l'obertura de les emocions” dels més petits.

3.7 CONCLUSIONS

“Des dels inicis, la psicologia ha estat interessada per l'estudi de les emocions” (Fernández-Abascal, et al., 2010), sent un dels principals objectes d'estudi des de fa segles. En conseqüència, les teories relacionades amb aquestes juntament amb la seva classificació han anat evolucionant al llarg del temps, tal com s'ha pogut comprovar en el treball. A causa de les freqüents recerques al voltant de les emocions, s'ha atorgat una gran rellevància, evident en el Decret 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil, 2023, al treball de l'educació emocional a les escoles, ja que pretén que els infants desenvolupin les habilitats i competències emocionals bàsiques que contribueixen al benestar.

Tenint en compte aquests coneixements, s'ha plantejat l'objectiu principal del Treball de Final de Grau: Conèixer com influeix la música en el desenvolupament emocional dels infants en l'etapa dels 0 als 6 anys.

Al llarg de la investigació s'ha pogut corroborar que la música potencia que les emocions i sentiments floreixin en l'interior de les persones, sent “una clau d'obertura i d'expressió de les emocions”, tal com diu Laura Nogueras en l'entrevista realitzada i el filòsof Arthur Schopenhauer en la cita inicial del treball:

En la música tots els sentiments tornen al seu estat pur i el món no és sinó música feta realitat.

Arthur Schopenhauer (1788-1860).

A partir de l'objectiu general, s'han establert quatre objectius específics; que s'especificaran, de nou, a continuació:

- Identificar el procés de desenvolupament emocional dels infants d'entre 0 i 6 anys.
- Analitzar l'educació emocional de l'etapa d'educació infantil.
- Descobrir com la música pot esdevenir una eina didàctica per la identificació i gestió de les emocions.
- Dissenyar una proposta d'intervenció que introdueixi els infants en la identificació de les emocions i la gestió emocional a través de la música.

Pel que fa al primer objectiu específic, s'ha descobert els trets característics del procés de desenvolupament emocional referents a cada etapa, des del naixement fins als sis anys. Els nadons regulen les emocions que senten mitjançant mecanismes fisiològics associats als cuidadors principals. A mesura que s'adquireix l'habilitat del desplaçament i la parla, augmenta la regulació emocional a causa de la capacitat d'expressar les seves necessitats. Al voltant dels dos anys, els infants comencen a projectar les seves emocions mitjançant el joc. En aquest procés, la socialització té un paper important, ja que afavoreix l'expressió de les seves emocions.

En referència al segon objectiu específic, es pot dir que s'ha assolit perquè s'ha definit l'educació emocional com un procés que busca ensenyar les capacitats bàsiques per al benestar com ara la consciència emocional, la regulació emocional, les habilitats socials... Incloure aquests continguts en el projecte educatiu de centre, propicia que els estudiants conformin la seva personalitat des d'una perspectiva saludable i respectuosa amb un mateix i amb l'entorn.

El tercer objectiu específic es relaciona amb descobrir com la música pot esdevenir una eina didàctica per la identificació i gestió de les emocions. A través de la cerca, s'ha vist que la música té un impacte directe en el sistema nerviós: activant i desactivant respostes emocionals segons diversos paràmetres musicals: la velocitat i la intensitat del temps, la tonalitat, els intervals melòdics, l'harmonia... En la implementació de la unitat didàctica s'ha comprovat

com aquests paràmetres influencien en l'experimentació d'emocions; en cançons amb paràmetres semblants i coneguts, en alguns nens i nenes va aparèixer confusió en expressar l'emoció que sentien, en canvi, quan aquests eren totalment diferents dels que havien escoltat anteriorment, associaven l'audició a una nova emoció. De manera que es pot confirmar que el quart objectiu específic està assolit, pel fet que s'ha dissenyat una proposta didàctica pels infants de l'etapa d'educació infantil i s'ha posat en pràctica en una escola.

La implementació de les sis activitats, juntament amb la revisió de la literatura al voltant de la música i les emocions, ens permet concloure que, segons l'experiència viscuda, la música té un impacte positiu en el desenvolupament emocional dels infants, ja que incideix en l'experimentació de sensacions que es converteixen en respostes emotives. En la realització de la proposta didàctica, les vivències personals expressades en relació a les emocions que es treballaven per mitjà de les audicions, es relacionaven fent ús de la memòria episòdica, fet que els infants van relacionar les emocions que en aquell moment sentien a través de la música amb emocions similars originades en moments de felicitat, ràbia, por o tristesa.

En resum, utilitzar els diferents tipus de música com a eina didàctica per treballar les emocions, la seva consciència, gestió i control, en diferents contextos educatius, com l'escolar o el familiar, pot resultar especialment beneficiós pels infants, sobretot per aquells que encara no han desenvolupat plenament el seu llenguatge verbal. Tal com diu Aina Vidal en l'entrevista, "la relació que l'ésser humà té amb la música arriba fins al punt de ser capaç de modificar el nostre estat emocional. Sense ser-ne conscients associem els sons que percebem amb les emocions i reaccionem acord amb el context", fet que l'entorn, on els nens i nenes es desenvolupen, ha de facilitar l'equilibri i la gestió emocional dels infants.

A continuació, es vol mencionar l'experiència personal viscuda al llarg del procés d'elaboració.

Dur a terme un treball de les dimensions i característiques ha estat un gran repte per a mi. Mai havia dut a terme un projecte de tal magnitud i complexitat i ha suposat un desafiament que m'ha obligat a sortir de la meua zona de confort i a explorar noves maneres d'abordar el treball.

No obstant això, ha esdevingut oportunitat de creixement i descobriment personal i educatiu summament enriquidora, ja que m'ha permès desenvolupar habilitats i estratègies per a manejar situacions difícils i descobrir fonts d'informació i autors rellevants, desconeguts fins al moment, que poden resultar molt útils en el futur professional. A més, la interacció amb l'entorn educatiu i els professionals del sector ha resultat molt enriquidora, pel fet de compartir idees i aprendre d'altres llicenciats, la qual cosa m'ha permès ampliar la meva visió i coneixements entorn de la meva àrea de treball.

Finalment, es considera molt important continuar investigant, buscant l'oportunitat d'aplicar la mateixa unitat didàctica en diversos centres escolars, nivells i infants per a extreure unes conclusions més àmplies i acurades, amb una mostra d'estudi molt més significativa. Aquest procés permetrà obtenir dades més precises i rigorosos sobre els resultats i continuar avançant i millorant en la pràctica professional.

4. LLISTAT DE REFERÈNCIES

- Bisquerra, R. (2006). Orientación psicopedagógica y educación emocional. *Estudios Sobre Educación, 11*, 9-25. <https://doi.org/10.15581/004.11.24332>
- Bisquerra, R. (2009). *Psicopedagogía de las emociones*. Síntesis
- Bisquerra, R. (2018). Educació emocional: de la recerca a la pràctica fonamentada. *Revista Catalana de Pedagogia, 13*, 145-171.
- Casado, C., & Colomo, R. (2006). Un breve recorrido por la concepción de las emociones en la filosofía occidental. *A Parte Rei. Revista de Folsosofia, 47*, ISSN 1137-8204.
- De Andrés Viloría, C. (2005). La educación emocional en edades tempranas y el interés de su aplicación en la escuela: programas de educación emocional, nuevo reto en la formación de los profesores. *Tendencias pedagógicas, 10*(10), 107-124.
- De Reizábal, A. L. (2019). *Música para el desarrollo de la conciencia emocional*. Dialnet.
- Del Barrio, V. (2002). *Emociones infantiles. Evolucion, Evaluacion Y Prevencion* (1.ª ed.). Ed. Piramide.
- Fernández-Abascal, E. G., Rodríguez, B. G., Sánchez, F. J. D., Díaz, M. D. M., i Sánchez, F. J. D. (2010). *Psicología de la Emoción* (4.ª ed.). Alianza Editorial.
- Ferrerós, L. (2008). *Inteligencia musical* (1.ª ed.). Libros Cúpula.
- Gardner, H. (2012). *Inteligencias múltiples. La teoría en la práctica*. Paidós.
- Generalitat de Catalunya. (2012). *L'infant de 3 a 6 anys. Guia de desenvolupament per a les famílies i el personal docent*. Departament d'Ensenyament.
- Generalitat de Catalunya. (2023). Decret 21/2023, de 7 de febrer, de ordenació dels ensenyaments d'educació infantil. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya.
- Goleman, D. (1995). *Inteligencia emocional*. Kairós.

- Halle, T. G., i Darling-Churchill, K. E. (2016). Review of measures of social and emotional development. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 45, 8-18.
<https://doi.org/10.1016/j.appdev.2016.02.003>
- Izard, C. E., Woodburn, E. M., Finlon, K. J., Krauthamer-Ewing, E. S., Grossman, S. R., & Seidenfeld, A. M. (2011). Emotion Knowledge, Emotion Utilization, and Emotion Regulation. *Emotion Review*, 3(1), 44-52. <https://doi.org/10.1177/1754073910380972>
- Lacárcel, J. (2003). Psicología de la música y emoción musical. *Educatio siglo XXI: Revista de la Facultad de Educación*, 20–21(1), ISSN 1699-2105.
- López, E. (2005). La educación emocional en la educación infantil. *Revista Interuniversitària de Formació Del Professorat*, 19(3), 153-167.
- Macías, M. A., (2002). LAS MÚLTIPLES INTELIGENCIAS. *Psicología desde el Caribe*, (10), 27-38.
- Mosquera, I. (2013). Influencia de la música en las emociones. *Realitas, Revista de Ciencias Sociales, Humanas y Artes*, 1 (2), 34-38.
- Olhaberry, M., & Sieverson, C. (2022). Desarrollo socio-emocional temprano y regulación emocional. *Revista Médica Clínica Las Condes*, 33(4), 358-366.
<https://doi.org/10.1016/j.rmclc.2022.06.002>
- Oriola, S., & Gustems, J. (2016). El procés emocional d'escoltar i produir música. *Temps d'Educació*, 50, 69-85.
- Palou, S. (2004). *Sentir y crecer: El crecimiento emocional en la infancia* (1.ª ed.). Editorial Graó.
- Pascual, P. (2006). *Didáctica de la música infantil*. Es: Prentice-hall.
- Petrovan, R. T. (2019). Social-Emotional Education In The Context Of Early Education. *The European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*.
<https://doi.org/10.15405/epsbs.2019.08.03.117>

- Rimé, B. (2009). Emotion elicits the social sharing of emotion: Theory and empirical review. *Emotion Review*, 1(1), 60–85. <https://doi.org/10.1177/1754073908097189>
- Štrbáková, R. (2019). Historia de la palabra emoción en perspectiva comparativa. *Philologia*, XXIX(1-22), 55-80.
- Tizón Díaz, M. (2017). Enculturación, música y emociones. *Revista Electrónica Complutense de Investigación en Educación Musical*, 14, 187-211.
<https://doi.org/10.5209/reciem.52430>

5. BIBLIOGRAFIA

- Akacha, A. (2020). *Foto de stock gratuïta*. Pexels. <https://www.pexels.com/es-es/foto/sucio-edificio-dentro-habitacion-4959221/>
- Andrews, S. (2021). *Una Niña Disgustada Gritando De Ira · Foto de stock gratuïta*. Pexels. <https://www.pexels.com/es-es/foto/una-nina-disgustada-gritando-de-ira-9305112/>
- Bisquerra, R. (2006). Orientación psicopedagógica y educación emocional. *Estudios Sobre Educación*, 11, 9-25. <https://doi.org/10.15581/004.11.24332>
- Bisquerra, R. (2009). *Psicopedagogía de las emociones*. Síntesis
- Bisquerra, R. (2016). De la passió a l'emoció: Fonaments per a l'educació emocional. *Temps d'Educació*, 52, ISSN 0214-7351.
- Bisquerra, R. (2018). Educació emocional: de la recerca a la pràctica fonamentada. *Revista Catalana de Pedagogia*, 13, 145-171.
- Casado, C., & Colomo, R. (2006). Un breve recorrido por la concepción de las emociones en la filosofía occidental. *A Parte Rei. Revista de Folosofia*, 47, ISSN 1137-8204.

- Classical Concert Chamber Orchestra. (2014). *Vivaldi, The Four Seasons, Summer (L'Estate), 3rd movement*. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=Ytw99mkVZ8I>
- Clickx, S. (2022). *Foto de stock gratuïta*. Pexels. <https://www.pexels.com/es-es/foto/persona-mono-cara-retrato-13430283/>
- De Andrés Viloría, C. (2005). La educación emocional en edades tempranas y el interés de su aplicación en la escuela: programas de educación emocional, nuevo reto en la formación de los profesores. *Tendencias pedagógicas*, 10(10), 107-124.
- De Reizábal, A. L. (2019). *Música para el desarrollo de la conciencia emocional*. Dialnet.
- Del Barrio, V. (2002). *Emociones infantiles. Evolucion, Evaluacion Y Prevencion* (1.ª ed.). Ed. Piramide.
- Ewing, S. (2020). *Foto de stock gratuïta*. Pexels. <https://www.pexels.com/es-es/foto/manos-nina-joven-mirando-4681361/>
- Fernández-Abascal, E. G., Rodríguez, B. G., Sánchez, F. J. D., Díaz, M. D. M., i Sánchez, F. J. D. (2010). *Psicología de la Emoción* (4.ª ed.). Alianza Editorial.
- Ferrerós, L. (2008). *Inteligencia musical* (1.ª ed.). Libros Cúpula.
- Gardner, H. (2012). *Inteligencias múltiples. La teoría en la práctica*. Paidós.
- Generalitat de Catalunya. (2012). *L'infant de 3 a 6 anys. Guia de desenvolupament per a les famílies i el personal docent*. Departament d'Ensenyament.
- Generalitat de Catalunya. (2023). Decret 21/2023, de 7 de febrer, de ordenació dels ensenyaments d'educació infantil. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya.
- Goleman, D. (1995). *Inteligencia emocional*. Kairós.
- Halle, T. G., i Darling-Churchill, K. E. (2016). Review of measures of social and emotional development. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 45, 8-18.
<https://doi.org/10.1016/j.appdev.2016.02.003>

- Izard, C. E., Woodburn, E. M., Finlon, K. J., Krauthamer-Ewing, E. S., Grossman, S. R., & Seidenfeld, A. M. (2011). Emotion Knowledge, Emotion Utilization, and Emotion Regulation. *Emotion Review*, 3(1), 44-52. <https://doi.org/10.1177/1754073910380972>
- Lacárcel, J. (2003). Psicología de la música y emoción musical. *Educatio siglo XXI: Revista de la Facultad de Educación*, 20–21(1), ISSN 1699-2105.
- López, E. (2005). La educación emocional en la educación infantil. *Revista Interuniversitària de Formació Del Professorat*, 19(3), 153-167.
- Lovegood, L. (2018). *Niño Vestido Con Suéter De Rayas Rojas, Marrones Y Blancas Corriendo Foto · Foto de stock gratuita*. Pexels. <https://www.pexels.com/es-es/foto/nino-vestido-con-sueter-de-rayas-rojas-marrones-y-blancas-corriendo-foto-1104007/>
- LukasSchuch. (2009). *Offenbach - Can Can Music* [Vídeo].
YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=4Diu2N8TGKA>
- Macías, M. A., (2002). LAS MÚLTIPLES INTELIGENCIAS. *Psicología desde el Caribe*, (10), 27-38.
- MoodTools. (2007). *Adagio in G Minor (Albinoni)* [Vídeo].
YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=XMbvcp480Y4>
- Mosquera, I. (2013). Influencia de la música en las emociones. *Realitas, Revista de Ciencias Sociales, Humanas y Artes*, 1 (2), 34-38.
- MovieMongerHZ. (2010, 5 octubre). *Toccata and Fugue in D Minor (Best Version Ever)*.
YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=ho9rZjlsyYY>
- Navarro, M., Gustems, J., & Calderon, C. (2022). L'educació musical com a potenciadora de l'atenció en els infants. Una revisió bibliogràfica. *Temps d'Educació*, 62, ISSN 0214-7351.

- Olhaberry, M., & Sieverson, C. (2022). Desarrollo socio-emocional temprano y regulación emocional. *Revista Médica Clínica Las Condes*, 33(4), 358-366.
<https://doi.org/10.1016/j.rmclc.2022.06.002>
- Oriola, S., & Gustems, J. (2016). El procés emocional d'escollar i produir música. *Temps d'Educació*, 50, 69-85.
- Palou, S. (2004). *Sentir y crecer: El crecimiento emocional en la infancia* (1.ª ed.). Editorial Graó.
- Pascual, P. (2006). *Didáctica de la música infantil*. Es: Prentice-hall.
- Petrovan, R. T. (2019). Social-Emotional Education In The Context Of Early Education. *The European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*.
<https://doi.org/10.15405/epsbs.2019.08.03.117>
- Pexels. (2020). *Foto de stock gratuïta*. Pexels,. <https://www.pexels.com/es-es/foto/nina-sentado-apartamento-casa-4568731/>
- Rimé, B. (2009). Emotion elicits the social sharing of emotion: Theory and empirical review. *Emotion Review*, 1(1), 60–85. <https://doi.org/10.1177/1754073908097189>
- Saito, B. (2019). *Vestido Sari Rojo Y Negro Para Mujer* · *Foto de stock gratuïta*. Pexels.
<https://www.pexels.com/es-es/foto/vestido-sari-rojo-y-negro-para-mujer-1805843/>
- Shvets, A. (2020). *Foto de stock gratuïta*. Pexels. <https://www.pexels.com/es-es/foto/mono-cara-retrato-emocion-3905727>
- Štrbáková, R. (2019). Historia de la palabra emoción en perspectiva comparativa. *Philologia*, XXIX(1-22), 55-80.
- Tizón Díaz, M. (2017). Enculturación, música y emociones. *Revista Electrónica Complutense de Investigación en Educación Musical*, 14, 187-211.
<https://doi.org/10.5209/reciem.52430>
- Willems, E. (1981). *El valor humano de la educación musical* (1.ª ed.). Editorial Paidós.

6. ANNEXOS

6.1 MATERIAL DE LES ACTIVITATS

A continuació, es mostra els materials utilitzats en la primera activitat de la seqüència didàctica, corresponent a les cares que expressen diverses emocions. Aquestes fotografies s'han extret de pàgines lliures de drets d'autor i s'han escollit infants per a acostar-se més a la seva realitat i evocar que es sentin identificats.

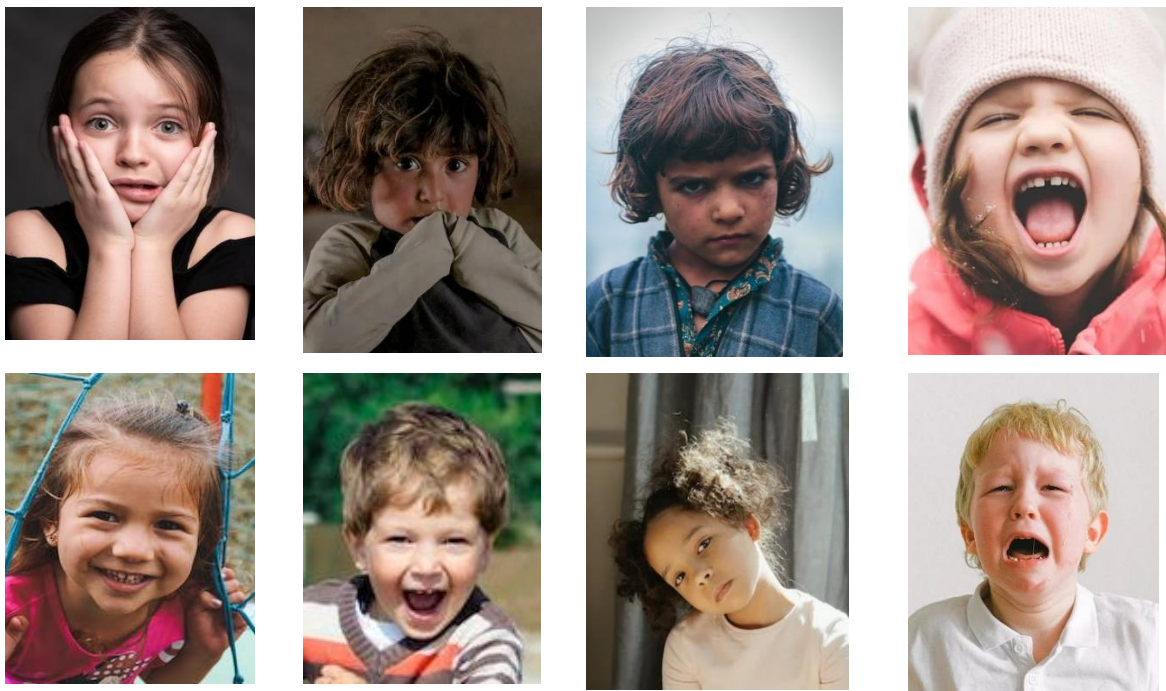

Figura 6. Imatges Coneixem les emocions (activitat inicial)

6.2 FOTOGRAFIES DE LES ACTIVITATS

Figura 7. Dibuixos dels infants sobre l'alegria

Figura 8. Dibuixos dels infants sobre la tristesa

Figura 9. Dibuixos dels infants sobre la por

Figura 10. Dibuixos dels infants sobre la ràbia

Figura 11. Mural de les emocions

6.3 AVALUACIÓ DE LA UNITAT DIDÀCTICA

GRAELLA D'AVAUACIÓ CLASSE A																					
Escala d'estimació de l'avaluació: 1: s'observa, 2: costa d'observar 3: no s'observa.																					
Indicadors/alumnes	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Identifica l'emoció d'alegria	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	3
Reconeix l'emoció de la tristesa	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	2	1	3
Identifica l'emoció de la ràbia	1	1	3	1	1	2	2	1	2	1	1	2	1	2	1	2	1	1	2	2	3
Reconeix l'emoció de la por	2	1	3	1	2	1	2	1	2	1	1	2	1	2	1	2	1	1	2	1	3
Expressa de diverses maneres les emocions a través del moviment corporal	1	2	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2
Expressa alguna vivència relacionada amb l'alegria	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3
Expressa alguna	1	1	3	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2	1	1	2	1	3

LA INFLUÈNCIA DE LA MÚSICA EN EL DESENVOLUPAMENT EMOCIONAL
DELS INFANTS EN L'ETAPA D'EDUCACIÓ INFANTIL
Maria Cáceres Torroja

vivència relacionada amb la tristesa																					
Expressa alguna vivència relacionada amb la por	2	1	3	2	1	1	1	1	2	1	1	2	1	2	2	2	1	2	2	1	3
Expressa alguna vivència relacionada amb la ràbia	1	1	3	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2	1	1	2	1	3
Manté l'escolta activa de la música	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1
Expressa les emocions treballades a través del llenguatge oral	1	1	3	1	1	2	1	1	1	1	2	2	1	2	1	2	1	1	2	1	3
Participa activament en la confecció del mural experimentant amb els materials que s'ofereixen	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Taula 17. Graella d'avaluació classe A

LA INFLUÈNCIA DE LA MÚSICA EN EL DESENVOLUPAMENT EMOCIONAL
DELS INFANTS EN L'ETAPA D'EDUCACIÓ INFANTIL
Maria Cáceres Torroja

GRAELLA D'AVALUACIÓ CLASSE B																					
Escala d'estimació de l'avaluació: 1: s'observa, 2: costa d'observar 3: no s'observa.																					
Indicadors/alumnes	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Identifica l'emoció d'alegria	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1
Reconeix l'emoció de la tristesa	1	1	2	1	1	1	1	2	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1	2	1	1
Identifica l'emoció de la ràbia	2	1	2	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	1	2	2	1	2	2	2	2
Reconeix l'emoció de la por	1	1	2	1	1	1	1	2	1	2	1	2	1	1	2	2	1	2	2	2	1
Expressa de diverses maneres les emocions a través del moviment corporal	2	1	2	1	1	1	2	1	1	2	2	1	2	2	1	3	2	2	1	1	1
Expressa alguna vivència relacionada amb l'alegria	1	1	3	1	1	1	2	2	1	3	2	1	1	1	1	3	2	1	2	1	1
Expressa alguna vivència relacionada amb la tristesa	1	1	3	1	1	1	2	2	1	2	2	1	2	1	1	3	2	1	2	1	1
Expressa alguna	1	2	3	2	2	1	2	2	1	3	2	2	2	2	1	3	2	1	2	2	1

LA INFLUÈNCIA DE LA MÚSICA EN EL DESENVOLUPAMENT EMOCIONAL
DELS INFANTS EN L'ETAPA D'EDUCACIÓ INFANTIL
Maria Cáceres Torroja

vivència relacionada amb la por																						
Expressa alguna vivència relacionada amb la ràbia	1	1	3	1	1	2	2	2	1	3	2	2	2	2	1	3	2	1	2	2	1	
Manté l'escolta activa de la música	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	2	1	1	2	1	1	1	
Expressa les emocions treballades a través del llenguatge oral	1	1	3	1	1	1	2	2	1	2	2	2	2	1	1	3	2	1	2	2	1	
Participa activament en la confecció del mural experimentant amb els materials que s'ofereixen	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	

Taula 18. Graella d'avaluació classe B

6.4 TRANSCRIPCIÓ DE LES ENTREVISTES

AÏNA VIDAL SERRA

Mestra d'Educació Infantil i mestra de música d'aquesta etapa a l'Escola Puigcerver de Reus des de fa més de 10 anys.

1. Creu que és important conèixer el desenvolupament emocional dels infants, si es té contacte o es treballa amb ells?

Hola, Maria. Penso que és essencial conèixer el desenvolupament emocional de tots i cada un dels infants que acompanyem, sigui l'etapa que sigui. Sense saber-ho, penso que no es pot realitzar un acompanyament proper i beneficiós pel seu desenvolupament.

2. Com creu que pot beneficiar a la relació d'aquest amb els adults i els iguals?

Si es tenen els coneixements, hi pot haver comprensió a les diferents reaccions que pugui tenir l'infant davant a un fet, i se li poden oferir estratègies per anar gestionant el que va vivint dins d'un entorn segur. Cada infant té un ritme diferent de maduració i és molt important adaptar l'acompanyament segons les seves necessitats.

3. Sap què és l'educació emocional? Podria definir-la?

Aquesta pregunta no la puc contestar sense citar a una de les figures més importants dins de l'educació emocional, com és Rafael Bisquerra. Ell mateix diu que no és possible descriure una definició breu sobre el concepte d'educació emocional, però s'atreveix a resumir-ho fent ús d'aquestes paraules:

“Procés educatiu, continu i permanent, que pretén potenciar el desenvolupament emocional com a complement indispensable del desenvolupament cognitiu, constituint ambdós els elements essencials del desenvolupament de la personalitat integral.”

4. El nou currículum d'educació infantil ha sumat importància a l'educació emocional dels infants, considera que és rellevant treballar l'educació emocional amb els infants dins l'aula? Per què?

Sí, perquè l'infant podrà afrontar millor els reptes que li aniran sorgint en el seu dia a dia. En el fons, l'estarem preparant per poder-se desenvolupar i créixer de manera satisfactòria com a persona dins el món volàtil, incert, complex i ambigu en què vivim. Bisquerra apunta que la finalitat de l'educació emocional és augmentar el benestar personal i social dels infants.

5. Les escoles en el seu dia a dia, apliquen aquest tipus d'educació? Com creu que ho fan?

No puc parlar d'altres centres, no en tinc coneixement. Però sí que puc aportar la meua experiència a l'Escola Puigcerver i dins l'etapa d'Educació Infantil, que és on exerceixo. En aquesta etapa la immaduresa emocional és molt evident i, en moltes de les situacions que es donen en el dia a dia l'aula es produeixen situacions que els costa gestionar. Per aquest motiu, l'educació emocional ha d'estar present en tot moment; des del moment que l'infant s'ha de separar de la persona que l'ha acompanyat al centre fins als moments de posar-se la bata, recollir joguines o posar-se les sabates després d'acabar la sessió de psicomotricitat. Diguem que la persona adulta que acompanya als infants d'aquesta etapa ha de portar dins el seu *mindset* que cada instant que comparteix amb l'infant li està oferint educació emocional (si li ofereix possibles estratègies, li fa modelatge o senzillament li ofereix la presència i l'escolta). A part, poden generar situacions noves per treballar a partir de la lectura i treball emocional a partir de contes, exercicis de respiració, cançons i moviment del propi cos.

6. Quins beneficis considera que pot aportar treballar l'educació emocional amb els nens i nenes des de ben petits pel seu creixement i desenvolupament a curt i llarg termini?

Els principals beneficis que se'ls pot oferir en el seu desenvolupament cap a la vida adulta són que se'ls proporcionin i ajudin a consolidar estratègies i recursos necessaris per enfrontar-se a les inevitables experiències que la vida els farà experimentar. Es tracta que desenvolupin unes competències emocionals que els facilitin viure una vida plena, equilibrada i sana.

7. Les emocions es poden treballar de manera transversal en totes les àrees que engloben el desenvolupament dels infants, considera que la música té algun tipus de relació amb les emocions? Quina?

Penso que la música pot ser una eina molt valuosa per realitzar el treball emocional, ja que va molt lligada a la música. La relació que l'ésser humà té amb la música arriba fins al punt de ser capaç de modificar el nostre estat emocional. Sense ser-ne conscients associem els sons que percebem amb les emocions i reaccionem acord amb el context. Per exemple, els infants són capaços de detectar pel to i el so de la veu diferents canvis emocionals que es donen en les altres persones. La música és capaç de despertar el nucli de les estructures cerebrals creadores del nostre univers emocional. La neurociència ha pogut demostrar que en escoltar música s'activen àrees del cervell on estan situades les neurones mirall que actuen reflectint les accions i intencions de les altres persones com si fossin les pròpies. D'aquesta manera podem connectar amb emocions d'altres, i per aquest motiu la música exerceix el poder d'alterar el nostre estat emocional, ja que ens permet compartir sentiments. M'agradaria recomanar-te un llibre de Marc Serra i Riera que es diu "La música com experiència humana" un exposa un recull de registres científics mentre explica aspectes sobre l'origen de la música, la percepció, la cognició, les respostes emocionals... entre d'altres.

8. Creu que la música pot servir per reconèixer les pròpies emocions o més aviat pot servir per gestionar-les i saber-les expressar, o per ambdues coses? Per què?

Per ambdues coses, Maria. Són nombrosos els estudis que avalen la importància de la música a la vida d'una persona. La neurociència ha facilitat dades científiques que ho demostren. Novament, et recomano el llibre del Marc Serra i un article d'Oriola, Gustem i Navarro (2021) on exposen el potencial activador cerebral que té la música fer una revisió bibliogràfica multidisciplinària amb l'objectiu de conèixer com funciona el cervell musical i com la música pot contribuir al desenvolupament competencial global de la persona.

9. Fins ara, com creu que s'ha utilitzat la música en l'aula d'Educació infantil?

Tal com t'he comentat a la pregunta número quatre, només puc parlar de la meva experiència com a docent dins l'Escola Puigcerver i puc dir-te que la música ens acompanya en el dia a dia a l'etapa Infantil. En les rutines i hàbits que ens ajuden a iniciar el dia, o a iniciar alguna activitat concreta, o ens relaxa per poder preparar-nos per realitzar una altra tasca, o senzillament ens acompanya de fons a les estones de joc...

10. Com creu que es pot utilitzar la música com a eina didàctica per al treball de les emocions a les aules? En quines ocasions l'utilitzaria?

Imagino que després d'haver llegit les meves respostes et podràs imaginar que la meva resposta a la pregunta és un rotund sí. I l'utilitzaria en molts moments, tal com t'he explicat, actualment en fem ús per estructurar hàbits i rutines, però també en moments d'autoconeixement, de desinhibició o de retorn a la calma.

11. En l'última pregunta m'agradaria deixar un espai obert perquè comentis aquelles idees que creu que són importants i no han sortit al llarg de l'entrevista.

Maria, tinc la percepció que ha sigut una entrevista molt completa. Només em queda felicitar-te i donar-te les gràcies per aprofundir en l'estudi de la música com a recurs per treballar l'educació emocional.

LAURA NOGUERAS ALQUEZAR

Mestra de música en conservatoris, llars d'infants, universitat...

1. En la primera pregunta, m'agradaria deixar-te un espai perquè et presentis i expliquis una mica de la teva trajectòria professional.

Hola Maria, vaig fer el Grau Superior de piano, llenguatge musical i música de cambra. Gràcies a aquest grau, vaig ser professora de piano en diversos conservatoris (Tarragona, Vila-seca...) i en algunes escoles de música. Posteriorment, vaig descobrir que volia treballar en grups i tocar aspectes que no fossin purament instrumentals: desenvolupament de l'oïda, ritme... aleshores vaig iniciar la formació al voltant d'aquests aspectes i em va permetre fer

classes de llenguatge en diverses escoles de música i conservatoris. Arran del naixement del meu fill, vaig poder connectar amb ell a través de la música i vaig iniciar la formació de música prenatal i música per a nadons i primera infància. Gràcies a les formacions vaig poder desenvolupar el meu projecte personal de música per a famílies i nadons. Actualment, continuo sent professora a conservatoris i a llars d'infants com a mestra de música, així com estic fent classes a la URV, formacions de professorat, estic acabant en un màster en musicoteràpia, per poder impartir també aquesta disciplina.

2. Creu que és important conèixer el desenvolupament emocional dels infants, si es té contacte o es treballa amb ells? Com creu que pot beneficiar a la relació d'aquest amb els adults i els iguals?

És absolutament fonamental. En la primera infància els infants són emoció, ja que ells no tenen la part cognitiva tan desenvolupada com nosaltres. Per tant, son tot emoció i moviment.

Crec que conèixer el desenvolupament emocional dels infants pot ajudar als adults connectar amb els infants de l'entorn. Actualment, és un aspecte que està molt al dia a dia a les escoles i a les famílies; abans tot era més dirigit i autoritari i no es donava lloc a les emocions, ara no passa això. Per tant, conèixer les emocions dels infants i donar-li el seu lloc és fonamental per connectar i vincular amb ells si estàs en el seu entorn.

Treballo en un centre que s'enfoca molt en la criança respectuosa i puc veure com la seva mestra observa com estan els infants aquell dia, li permet expressar, dona lloc a les seves emocions... i considero que s'hauria de fer sempre així.

3. Sap què és l'educació emocional? Podria definir-la?

L'educació emocional, per mi, és ensenyar a un infant que el que sent és vàlid. Les emocions no són bones ni dolentes, les accions que duem a terme són les bones o dolentes. Per tant, cal explicar als infants que el que senten està bé i cal sentir-ho i acceptar-ho, així doncs, el procés d'aprenentatge ve a com gestionar tot el que sentim, a ensenyar a que cada nen i nena es respecti i es faci respectar, ensenyar la validació...

4. El nou currículum d'educació infantil ha sumat importància a l'educació emocional dels infants, considera que és rellevant treballar l'educació emocional amb els infants dins l'aula? Perquè?

En la primera infància és primordial treballar les emocions, és a dir, donar un lloc als sentiments, ja que es construeixen els fonaments de la personalitat i de la salut mental. Les necessitats bàsiques les tenen cobertes, així com, generalment, les intel·lectuals i cognitives; de manera que les necessitats emocionals també cal que estiguin cobertes. És necessari que com a adults els ensenyem a cuidar de manera sana les emocions i la ment. Si com a mestres ensenyem a gestionar les emocions, estarem potenciant que en un futur puguin resoldre problemes de manera més efectiva i resolutive.

5. Quins beneficis considera que pot aportar treballar l'educació emocional amb els nens i nenes des de ben petits pel seu creixement i desenvolupament a curt i llarg termini?

Considero que treballar l'educació emocional des de ben petits té beneficis a curt termini i a molt llarg termini. Treballar les emocions i cuidar-les des de petits, afavoreix que en l'edat adulta es puguin gestionar "nusos", ansietats, pors... A vegades, en l'edat adulta apareixen pors i inseguretats que no se saben el perquè han sorgit i pot ser que sigui perquè en la primera infància no es van cuidar les emocions prou bé. Quan a un nadó se l'ha deixat plorar moltíssim i no s'ha atès a les seves necessitats, l'hormona del cortisol augmenta, i en l'edat adulta, pot sorgir molta ansietat i estrès a causa d'aquest increment de cortisol que es va patir de petit o petits, ja que és com si predisposés o "obris un canal" a l'hormona com a resposta. De fet, passa al contrari també; quan atens a les necessitats dels nadons com a família o mestra des de l'afecte, augmenta l'hormona de l'oxitocina i predisposa al fet que quan se sigui adult hi hagi predominança d'aquesta hormona i s'acabi sent una persona més segura, tranquil·la, confiada, amb una millor gestió emocional.

6. Les emocions es poden treballar de manera transversal en totes les àrees que engloben el desenvolupament dels infants, considera que la música té algun tipus de relació amb les emocions?

La música en la primera infància és súper important. Amb la música es pot treballar tot i connectar en l'àmbit emocional. És una eina que qualsevol mestre que la tingui l'ha d'aprofitar. Per tant, crec que la música està molt vinculada a les emocions.

7. Creu que la música pot servir per reconèixer les pròpies emocions o més aviat pot servir per gestionar-les i saber-les expressar, o per ambdues coses? Per què?

La música és com una clau per a l'obertura d'emocions. A través de la música cantada o una audició pots donar sortida a les emocions i treballar una emoció que ha sorgit a classe o que té un infant. Per tant, considero que la música és una via directa per expressar les emocions, deixar-les anar.

La música és universalment sentida de, pràcticament, de la mateixa manera.

8. Com creu que es pot utilitzar la música com a eina didàctica per al treball de les emocions a les aules?

T'explico com jo utilitzo la música. Per mi és una eina didàctica, ja que faig, de moment, pedagogia musical en la primera infància. Utilitzo: la música gravada, la música de petits instruments i la música a través de la veu humana, principalment amb cançons, recitats, cançons amb lletra o melodies sense ella.

Tot i això, el que a mi em funciona millor és l'ús de la veu, ja que els infants connecten més amb mi, és com si toqués, sense tocar físicament. A través de la veu cantada, es poden evocar emocions als infants, i inclús treballar-les o utilitzar el cant com un vehicle per calmar i gestionar alguna emoció en concret per culpa de la seva afectivitat, sobretot si hi ha un vincle emocional amb els infants; una persona molt inquieta pot ser calmada a través de la veu.

Hi ha tres estils de música que defineix un estudi de Campbell sobre l'efecte Mozart per a nens, que diu que són una via clau per a treballar les emocions: la veu de la mare, Mozart i el cant gregorià.

9. Creus que per treballar la música a educació infantil hi ha algun mètode d'ensenyament musical que arribi més als infants?

Crec que el mètode Gordon, que és especialment per a la primera infància. Aquest mètode dona especial èmfasi en el fet que la música s'aprèn igual que la llengua materna. Els principals instruments per aprendre és la música vocal, i la d'alguns instruments. L'objectiu principal és que, a través de la música vocal, els infants estiguin en contacte amb tota la música, amb tots els modes, les tonalitats i les mètriques i es puguin arribar a diverses emocions i infants.